

Nükleer Santraller
Alternatif Enerji Politikaları
ve Çevre

BİRLEŞİK METAL-İŞ YAYINLARI

BİRLEŞİK METAL-İŐ YAYINLARI

Tünel Yolu Cd. No.2 81110 Bostancı - İstanbul

Tel: (0216) 380 8590 Faks: (0216) 373 6502

Teknik Hazırlık: Birleşik Metal-İő

Baskı: Birleşik Metal-İő

Mayıs 2000/5

SUNUŞ

Yakın tarihimizde, toplumun genelini ilgilendiren pek çok konuda kararların, kapalı kapılar ardında alınarak yaşama geçirildiğine tanık olduk.

Medya kullanılarak yapılan tek yanlı propaganda ile, konu hakkında bilgi vermek yerine uygulamaların "kaçınılmaz", "alternatifsiz" olduğu vurgulandı hep.

Fakat, toplumun geleceğini ilgilendiren bu önemli konularda kamuoyunun yanıtılmasına duyarsız kalmayan kişi ve grupların ısrarlı tepki ve eylemleri, kamuoyunu bilgilendirme çabaları sonuç verdi, ve bu konular tartışma alanlarına taşınmaya başlandı.

Son dönemde elektrik kesintileri ile gündeme gelen nükleer enerji tartışmaları idi da; bir yanda bazı siyasiler, uluslarüstü şirketler ve destekçileri olan medya ile, diğer yanda bilim adamları, konuyla ilgili meslek odaları ve diğer sivil toplum örgütleri gibi duyarlı kesimleri karşı karşıya getirdi.

Birleşik Metal-İş olarak, uluslarüstü sermayenin, gelişmiş ülkelerde sakıncaları nedeniyle artık terkedilen bir teknolojiyle ülkemizi çöplük haline getirmesine; elektrik kesintisi gibi basit oyunlarla ve yoğun propaganda bombardımanı ile toplumun kandırılmasına duyarsız kalamazdık.

Bu amaçla düzenlediğimiz panelimizde, bilim adamları nükleer enerji ve alternatifleri üzerinde somut gerçekleri ortaya koydular. Daha geniş kesimlere ulaştırılması amacıyla bir kitapçıkta topladığımız bu değerli konuşmaların, toplulumuzun "temiz enerji" konusunda bilinçlenmesine bir katkı olmasını diliyoruz.

Birleşik Metal-İş Sendikası
Genel Yönetim Kurulu

Komisyonumuzun düzenlediği "**Nükleer Santraller Alternatif Enerji Politikaları ve Çevre**" konulu Panelimize gösterdiğiniz ilgiden dolayı teşekkürlerimizi sunuyoruz

Sendikamız ve komisyonumuz adına saygılar sunuyoruz. Biz "**Sosyal Devlet Komisyonu**" olarak ülkemiz gündemine baktıkça bir çok konuyu ele alarak bir tartışma yürüttük ve nükleer santraller konusunu öncelikle ele almaya karar verdik. Konuyla ilgili başvurduğumuz tüm bilim insanları da bizleri kırmadılar ve panelimize katıldılar. Bu duyarlı yaklaşımları nedeniyle kendilerine Sendikamız ve komisyonumuz adına şükranlarımızı sunuyoruz.

Değerli arkadaşlar; panel konusu olarak tespit ettiğimiz konu asla bir teknik ve mühendislik konusu olarak değerlendirilemez; tam tersine; bu konu tümüyle insanları ilgilendiriyor. Soluduğumuz havayı, içtiğimiz suyu, beslendiğimiz toprağı ilgilendiriyor. Bizler de, "*bu ülkede işçiler de yaşıyor, işçiler de düşünüyor, tartışıyoruz ve vergilerimizle ihale etmeye çalıştığınız santrallere ilişkin bizim de sözümüz var*" demek istiyoruz. Elbette ayrıntılı bilgileri değerli hocalarımızdan biraz sonra alacağız. Önce **Sendikamız Genel Sekreteri Sayın Muzaffer Şahin**'i davet ediyor kendi görüşlerini burada dinlemek istiyoruz

MUZAFFER ŞAHİN

Birleşik Metal-İş Genel Sekreteri

DİSK Konfederasyonumuzun Genel Sekreteri, bilim çevrelerinin değerli bilim adamları, sevgili mesai arkadaşlarım, değerli yöneticiler, değerli temsilci arkadaşlarım, hepinize merhaba diyorum, Sosyal Devlet Komisyonu'muzun paneline hoş geldiniz.

Değerli arkadaşlarım, salonumuzda elbette ki böylesi bir manzarayı gördüğümüzde; hepimizde bir motivasyon bozukluğu oluyor. Ancak ne yazık ki ülke gerçeğimiz de bu. Ne kadar duyarlı olduğumuz gözler önünde. Ancak her şeye rağmen biz inadına bu tür etkinliklerimizi sürdürmek durumundayız. Yarın daha fazla kitleye ulaşabilmek için bunları yapacağız ve yapmak zorundayız. Pannelerle ilgili konuya geçmeden -önce elbette ki bu panelist arkadaşlarımızın işi olacak- ben burada genel gidişatla ve çalışanların sorunlarıyla ilgili kısa bir bilgi vermek istiyorum.

Dostlar; çalışanlar gerçekten yüzyılın en kötü dönemlerini yaşıyor diyebiliriz. Özellikle bir buçuk yılı aşkın bir süreden bu tarafa, yaşanan ekonomik kriz ciddi bir biçimde çalışanları etkiledi. Dolayısıyla ekonominin belirsizliği bu konuda çalışanlarla birlikte sendikaları da zor duruma düşürdü. Türkiye'de ne ekonomi ne de siyasette bir istikrar vardı. 18 Nisan'la birlikte Türkiye'de yapılan seçimlerin istikrarsızlığa bir istikrar getirmesi düşünüldü ve buradan bir istikrar çıkacağı beklentisi içine girildi. Seçimlerden çıkan sonuca baktığımız zaman çalışanlar açısından bir istikrarı göremedik. Oluşan siyasi parlamento ne yazık ki çalışanların haklarını, Türkiye'de demokrasiyi geliştirmek yerine, bu zamana kadar bir sürü bedeller ödenerek elde edilenleri ortadan kaldırmayı, ekonomik tıkanıklığı aşma yollarını emekçiler üzerinden sağlamayı denedi. Gelir gelmez Türkiye'de "*Sosyal Güvenlik*" reformu adına

kazanılmış hakların tasfiyesine göz dikti ve faturası biz emekçilere yıkıldı. Buralarda elbette ki çalışanlar sessiz kalamazdı. Başta Konfederasyonumuz **DİSK** ve Sendikamız **Birleşik Metal-İş** olmak üzere, bu hak gasplarına karşı çalışanların sesini yükseltmeye çalıştı. **Merter**'den **Saraçhane**'ye, **Bostancı**'dan **Gebze**'ye uzanan bir yürüyüş düzenlendi. Bu ve buna benzer etkinliklerle, basın toplantılarıyla, mitinglerle birlikte, Türkiye'nin gündemine soktu. Dolayısıyla DİSK ve Birleşik Metal-İş Sendikamız doğal olarak bu etkinlikleri yaparken, Türkiye'de faaliyet gösteren diğer sendikalar veya konfederasyonlar da sessiz kalamazdı, kalmamaya çalıştılar. Dolayısıyla -Çok uzatmadan ifade etmeye çalışıyorum- Türkiye'de bir Emek Platformu'nun oluşmasına kadar gitti ve en son Ankara'da 300-400 bin işçinin katıldığı bir mitingle bu tepkilerini ifade ettiler.

Ne yazık ki Türkiye halkının temsilcisi olduğunu iddia eden sayın siyasi parlamenterler, çalışanların bu tepkisine gözünü kulağını tıkadı. Sadece Amerika'dan IMF ve Dünya Bankası'na gözlerini ve kulaklarını açtılar. Elbette ki yapılmak istenen onların emriydi ve parlamento da onları yaptı arkadaşlarım. Dolayısıyla sevgili dostlar, bu saldırılar devam edecektir ve Türkiye'de tıkanan ekonominin önünü açmak ve enflasyonu aşağıya çekmek için yine gözler çalışanların kazanılmış haklarının ortadan kaldırılmasına dikilmiştir. Ve enflasyonun aşağıya çekilmesinin, alım gücünün aşağıya çekilmesiyle mümkün olabileceğini düşünmektedirler. Ama şunu da bilmelidirler ki böylesi bir uygulama ve karar Türkiye'de ciddi bir biçimde sosyal patlamalara da neden olacaktır. Başta Konfederasyonumuz DİSK olmak üzere Emek Platformu'nu oluşturan diğer kurum ve kuruluşlar buna sessiz kalmayacaktır. Şu anda bile 6 aylık enflasyonun %35'lerde olduğu bir ülkede, çalışanlara yıllık olarak %25 gibi sefalet ücretini, çalışanlar elbette kabul etmeyecektir. Bu anlamıyla sevgili dostlar, hepimize görev düşüyor. Özellikle

toplu sözleşme yılımız olması nedeniyle, çünkü hareketlerimizden daha zor günler bizleri bekliyor. Bu anlamıyla da işyerimizde, çevremizde örgütlülüğümüzü geliştirmek, arttırmak durumundayız. Örgütsüz bir biçimde bunlara karşı çıkılamaz. Bu saldırılara karşı çıkmalıyız. Onun için hepimize görev düşüyor.

Dostlar, böylesi eylem ve etkinlikler devam ederken ülke olarak büyük bir acı, deprem felaketi yaşadık. Bu konuda da sendikamız elinden geleni yapmıştır. Özellikle örgütlü olmanın gereğini ve önemini o bölgedeki arkadaşlarımız da görmüşler ve yaşamışlardır. Başta sendika üyelerimiz olmak üzere, deprem sonrasında arkadaşlarımızın hep yanında olduk. Onların ihtiyaçlarını elimizdeki imkanlar ve olanaklar dahilinde karşılamaya çalıştık. Bu anlamıyla da sendikamız bünyesinde açılan dayanışmaya duyarlılık gösterip, destek olan arkadaşlarımıza buradan bu vesile ile teşekkür ediyorum.

Dostlarım bu ve buna benzer etkinlerimiz devam edecek. Bu arada elbette ki bunları yaparken sendikamız sadece üyelerine karşı sorumluluk hissetmiyor. Sendikamız üye olmayanlara karşı, ülkeye karşı da sorumluluk hissediyor. Bu anlamıyla Türkiye'de olup bitenlerin kamuoyuna yansıtılmasında da bir misyon üstleniyor. Bu nedenlerden dolayı da Sendikamızda oluşan komisyonlar vasıtasıyla gelişen bu olumsuzlukları kamuoyuna aktarmak için arkadaşlarımız böylesi paneller ve etkinlikler düzenliyor. Bu arkadaşlarıma bu paneli düzenlediklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Elbette ki panelist dostlarımız konunun uzmanlarıdır. Nükleer enerji ve alternatif enerji politikamızın ne olması gerektiğini açıklayacaklardır. Ancak konuşmamı gündeme ilişkin bir iki cümle ile tamamlamak istiyorum. Elektrik enerjisi krizi gerekçe gösterilerek ülke gündemine oturtulan nükleer santrallerin bir zorunluluktan çok siyasi tercih olduğu, elektriklerimizin kasıtlı olarak kesildiği halkımız tarafından artık

çok iyi bilinmektedir. Üzgün olmakla birlikte; parlamentonun ulusal çıkarlarımızın korunması ve doğal kaynaklarımıza dayalı politikaların oluşturulması amacı ile görev yaptıklarını zannetmiyoruz. Nükleer santraller öylesi bir tercihtir ki, ülkemizi ve bu topraklarda yaşayan tüm vatandaşlarımızı uluslararası sermayeye esir edecek, köleleştirecek bir tercihtir. Elektrik enerjisi üretimi konusunda birçok alternatif var iken, işsiz kalan uluslararası nükleerci şirketlere pazar yaratmak adına ülkemizi milyarlarca dolar borç batağına sürükleyecek bir tercihtir. Yenilenebilir, temiz enerji kaynakları varken, zehirli atıkları binlerce yıl saklanacak, sorunlarını çocuklarımıza hediye edeceğimiz, herhangi bir olumsuzluk halinde küresel bazda yaşamsal riski bulunan nükleer santralde bu ısrar niye?

Bugün özellikle 2 gün elektrik kesilmesiyle gündeme sokulmaya çalışılan Avrupa'nın artık gelişmiş ülkelerin vazgeçtiği bir teknolojiyi Türkiye'de inşa etmek isteyen ulusal ve uluslararası sermayenin ülkemizi çöplük haline getirmek istemesi karşısında sessiz kalmamazdı. Nükleer santral ihalesinin iptal edilerek, gündemimizden tamamen çıkartılmasını, ülke ve halkımızın çıkarlarına karşı ısrarını sürdüren Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın derhal istifa etmesini istiyoruz.

Bu anlamıyla bugün hükümetin nükleer enerji ile Türkiye'deki enerji eksikliğini ortadan kaldırmayı hedeflemiş olması karşısında, böylesi bir enerjinin Türkiye'ye ne tür maliyetler getirebileceği ile ilgili panelimizde, değerli hocalarımız bizleri bilgilendirecekler. Buraya gelen arkadaşlarımıza teşekkür ederken hepinize saygılar sunuyorum.

Öncelikle **Sosyal Devlet Komisyonu**'na bu kadar önemli bir konuda böylesine kapsamlı bir panel düzenledikleri için teşekkür ediyorum. Başta bunun düzenlenmesinde büyük emeği geçen **Yusuf Üner** arkadaşına da teşekkür ediyorum. Tabii bu arada **Birleşik Metal İşçileri Sendikası** yönetimimi de unutmamak lazım. Kendilerine de çabalarından ötürü çok çok teşekkür ediyorum.

Kısa bir süre önce -Belki sizde takip ettiniz bilmiyorum- **30 Kasım-3 Aralık** tarihleri arasında Amerika'nın **Seattle** kentinde bir kongre düzenlenmeye çalışıldı. Kongrenin adı **Dünya Ticaret Örgütü 3. Başkanlar Kongresi**'ydi. Fakat önlerinde çok ağır bir gündem vardı. Yani dünya düzenlerinin artık en son adımını atacaklardı. Bu bağlamda başta ABD olmak üzere Kanada, Meksika ve dünyanın pek çok ülkelerinden emekçi, tüketici, insan haklarına ve doğaya saygılı insan bir araya geldi ve yaklaşık 120 bin kişilik bir yığınla, geceli gündüzlü 5 gün süren protesto eylemi yaptılar. Bizde **Türkiye Mai Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu** olarak bu yığılmanın arasında 2 kişilik delegasyonla olsa da yer aldık.

Bu eylemlerin sonucunda bakanlar toplantısı ne açılış tanıtımını yapabildi ne de kapanış. Alışlagelmiş delegasyon hazırlama başarısını gösterebildi ve tam bir bozgunla dağılmak zorunda kaldı. Böylece gündem de imzalanmamış oldu. Biz iki kişilik delegasyon olarak büyük bir mutlulukla Türkiye'ye döndük. Çok seviniyorduk çünkü şöyle düşünüyorduk. Demek ki toplumda tepki gösterince, ciddi bir muhalefet oluşunca bir şeyler engellenebiliyor, değişebiliyor diye düşünerek geldik.

Türkiye'de tam bir facia manzara bizi bekliyordu. ABD ile Eylül ayında imzalanan ikili anlaşma TBMM'in onayından

geçmiş, AB'nin çok farklı pazarlıklar üzerinden yürüttüğü Türkiye'nin adaylık statüsü, Helsinki Zirvesi'nde kabul edilmiş ve Bakanlar kurulu ülkemizde Nükleer Santraller kurulmasına vize vermişti. Evet bu konuyu tartışacağız. Ben nükleer santral konusunda detaylı bilgiye sahip biri değilim. Ama küreselleşmenin ne demek olduğunu oldukça iyi biliyorum ve enerji politikalarını ulusötesi sermayenin enerji politikalarıyla yeni dünya düzeni arasındaki bağlantının ne olduğunu oldukça iyi biliyorum. Akkuyu halkının yıllardır kararlılıkla gösterdikleri tüm tepkilere rağmen bu tepkileri yok sayarak bu uğurda Akkuyu halkına yıllardır yardım eden çevrecileri "**vatan haini**" ilan ederek Bakanlar Kurulu bu kararı aldı.

Az sonra **Greenpeace Akdeniz Sorumlusu** arkadaşım Sayın **Melda Keskin**'den Türkiye halkını ve ülkedeki canlı yaşamı yüzyıllar boyunca nasıl tehdit edeceğini detayıyla dinleyeceğimiz nükleer santraller konusunda bir sunuş dinleyeceğiz. Ülke kamuoyunu ikna edebilmek için uzun elektrik kesintileri uyguladılar. Tıpkı Dünya Bankası'nın baş ekonomistinin bir toplantıda söylediği gibi gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin yöneticilerine söylüyor bunu: "*Eğer ülkemizde elektrik, su, enerji veya doğalgaz vb. konular telekomünikasyon gibi alanların sektörlerin özelleştirilmesini karşı ciddi tepkiler alıyorsanız derhal bu konularda kısıntıya gidin. O zaman toplum bunun bir ihtiyaç olduğunu anlayacak ikna olacaktır.*" Türkiye'de de bu ciddi bir biçimde uygulandı. Zaten bütün sözler aynen, hiç şaşmadan uygulanıyor.

Sözü çok fazla uzatmak istemiyorum. Önce konuşmacılarımızı tanıtmak istiyorum. **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi**'nden **Prof. Dr. İzzettin Önder**, **Greenpeace Akdeniz Sorumlusu Melda Keskin** ve **Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Üyesi Hüseyin Yeşil**. Değerli Hocam **İzzettin Önder**'e sözü vermek istiyorum.

Bir de toplantının nasıl yürüyeceği hakkında kısa bir bilgi vereyim. Her bir konuşmacı için yarım saatlik sürenin ardından sorularla ilgili bir 40 dakika olabilir. Ondan sonra da kapanış yapabiliriz.

Değerli Prof. Dr. Hocamız Sayın İzzettin Önder; Küreselleşme, Yeni Dünya düzeni ve bunun enerji politikalarıyla bağlantılarını bize anlatacak. Şimdi sözü Sayın Hocam İzzettin Önder'e vermek ve ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

PROF. DR. İZZETTİN ÖNDER

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi

Sayın Başkan çok teşekkür ederim. Bugün ben çifte mutluluk yaşıyorum. Bunlardan birincisi, MAI taslağını tercüme ederek Türk kamuoyuna kazandırmış olan Sayın Gaye Yılmaz'ın yönettiği bir oturumda bulunuyor olmamdan kaynaklanmaktadır. Mutluluğumun ikinci nedeni ise, Sayın Yılmaz'ın tercüme ettiği bu metni basarak topluma mal edilmesinde büyük hizmeti geçen bir sendikanın çatısı altında konuşuyor olmamdır. Bu vesile ile, hem Sayın Yılmaz'ı hem de Sendikanızı topluma anlamlı katkılarından dolayı kutluyorum ve memnuniyetimi ifade ediyorum.

Ancak, bunlar dışında memnun olabileceğimiz başkaca bir gelişme yoktur. Memnun olmayı bir tarafa bırakalım, toplumdaki gelişmeler bizleri fevkalade rahatsız edici bir boyuttadır. Bir yandan Türk ekonomisi teslim alınmış bir görüntü sergilemektedir, diğer yandan, varolan siyasal güç sergilediği rolleri ile toplumun ve halkın yanında olmaktan çok, belirli çevrelerin yararlarının yanında olduğunu göstermektedir. Bir anlamda, siyasal iktidar teslim alınmış gibidir.

Toplumun ve siyasal iktidarın kimler tarafından teslim alındığı meselesine gelince, iki katmanlı bir güçler dizesi karşımıza çıkmaktadır. Bu güçler;

1. Kapitalizmin genel güçlerinin ve devriminin Türkiye üzerindeki genel etkisi ve baskısı;
2. Günümüz koşullarında hakim konumda bulunan ABD'nin kendi çıkarları doğrultusunda Türkiye üzerinde kurduğu hegemonik ilişki.

Bu genel dayatmalar ve kurulan hegemonik ilişkiler çerçevesinde, kuşkusuz, kısa ve uzun dönemli etkiler ve bu etkilere karşı geliştirilebilecek olan politikalar görülebilir. Ancak, kısa dönemli yaklaşımları hiç küçümsemeden ve hafife

almadan, asıl amacın uzun dönemli devinimlere dikkat etmek olduğuna dikkat çekmek istiyorum. Önce Yeni Dünya Düzeni çerçevesinde Türk ekonomisinin teslim alınışı meselesini tartışalım. Merkez kapitalizm sıkıştıkça, sorunlarını çevreye yük yarak çözmeye çalışır. Günümüzde gördüğümüz küreselleşme ve onun yanında devletin küçültülmesi kavramları ve politikaları hep sıkışan sermayeye çözüm bulmaya yöneliktir. Böylesi temel bir güce sahip olan ekonomi karşısında siyasilerin ne yapabileceği meselesi, toplumsal çıkarlarımızı korumak ve örgütlü mücadelede alan kazanmak için kaçınılmazdır.

Ancak, hemen belirtmemiz gerekir ki, günümüzde varolan koşullar çerçevesinde siyasi karar mekanizmalarından fazla bir şey beklemek olası değildir. Çünkü onlar, ağırlıklı olarak ekonominin işleyiş kurallarına tabidir ve onun gereklerini yerine getirirler. Bunun tipik örneğini Ege Bölgesi'ndeki beş çimento fabrikası ile ilgili Danıştay kararı karşısında dönemin hükümetinin takındığı tavır oluşturur. Bu karara göre, söz konusu fabrikaların Fransız şirketine satışı iptal edilmelidir. Ancak dönemin hükümetinin Başbakanı Demirel imzası ile yayınladığı bir tavsiye kararına göre, satış uluslararası ticari ilişkilere göre yapılmış olduğundan dolayı, Danıştay kararına uyulması gerekli görülmemektedir.

Bu karar kapitalizmin ilk dönem emperyalist uygulamaları ile günümüz emperyalist uygulamaları arasındaki belirgin farklılığı ortaya koymaktadır. Askeri güç kullanılarak gerçekleştirilen ilk dönem kapitalist emperyalizm uygulamaları bireylerin ve dolayısıyla siyasal gücün algılama alanı içine giriyor ve tepkiler de yoğun oluyordu. Oysa, günümüz emperyalizmi içinde sürdürülen ilişkiler bir tür ekonomik ilişki biçiminde görüldüğü için, toplumun ve siyasilerin algılama alanı dışında kalmakta ve buna bağlı olarak da yoğun tepki almamaktadır.

Yine aynı bağlamda, IMF direktifleri doğrultusunda döviz kurları baskı altında tutuluyor. İçeride yükselen fiyatlar döviz kurlarının baskılanması ihracat potansiyellerimizi yıpratmaktadır.

Dış borç yükümüzü hafifletebilmek için ihracata ağırlık verdiğimiz durumda bunun bir bölümünü bütçe kanalından karşılamamız, daha doğrusu dar gelirli kesimler üzerine yıkılan vergi yükü ile finanse etmemiz istenmektedir. Bu mekanizmaların bir tür sömürü ve baskı mekanizmaları olduğu çok açıktır. Tüm bu mekanizmalar kapitalizmin işleyiş dinamiklerinden kaynaklanmaktadır.

Kapitalizmin bu işleyiş dinamikler karşısında, toplumun genel çıkarlarını korumaya yönelik olarak siyasilerin rolleri, açıktır ki, sermaye çıkarına karşı bazı tavırlar almaktır. Ancak, üretime ve hemen tüm toplumsal kararlara hakim olan sermaye karşısında siyasal güç zayıf kalmaktadır. Daha da ileri giderek, diyebiliriz ki, bazı durumlarda siyasal karar organı gelişen olayları algılayamamaktadır. Bunun örneğini de, 2000 yılı başında uygulanan programla birlikte yükselen borsayı çoğu siyasi liderlerin olumlu algılaması olmuştur. Bilindiği gibi, bizim borsanın yaklaşık yarısı yabancıların elindedir. Borsanın kısa sürede yükselmesi, borsaya giren yabancıların önemli gelir elde ederek çekilmeleri ve giderken önemli miktarda döviz çıkarmaları anlamına gelmektedir. Böylesi bir gelişmenin Türk halkına ve ekonomisine nasıl bir yarar sağlayacağı ise oldukça tartışma konusudur. Ama bunu başbakan iyi bir gelişme olarak yorumlamıştır.

Böylesi gelişmelerde sermayeye ve müteşebbise yönelmenin ve onu haksız göstermenin bir mantığı yoktur. Zira, müteşebbisin tek amacı başlangıç sermayesini olabildiğince yükseltmektir. Burada, yukarıda da işaret ettiğim gibi, siyasilere önemli görevler düşebilir. Ancak, yine yukarıda işaret ettiğim gibi, böyle durumlarda siyasiler toplumun çıkarları yanında değil, sermayenin çıkarları yanında yer almaktadırlar. Böylesi tavırda bir kasıt aranmaksızın, siyasal karar organı üzerinde sermaye gücünün hakimiyetinin etkisi önemli ve belirleyici olmaktadır. Toplum açısından baktığımızda ise, günümüz emperyalizmi algılamalarımız ötesinde cereyan ettiği için toplumsal tepki de çok yavaş olmakta, hatta çoğu durumda oluşmamaktadır.

Durum böyle olunca; yani, bir yönü ile sermaye kendi çıkarı doğrultusunda toplumla hegemonik ilişki içine girince, diğer yandan sermaye de toplumun aleyhine sermaye çıkarı paraleline girince, ister istemez görev sendikalar, belki bazı aydınlar ve bizzat toplumun kendisine düşmektedir. Bu bağlamda egemenliğin kimde olduğu dahi tartışma konusu olmaktadır. Egemenliğin halkta olması gerçeği bir yana, belki de yerli sermayede bile böyle bir gücün olduğu kolayca savlanamaz. Öğretim üyeleri ve gerçek aydınlar toplumun önüne tüm gerçekleri açıkça koymak ve böylece onları kendi çıkarları doğrultusunda karara itmek durumundadır. Ama, maalesef, bunun tam tersi olmakta, genelde toplum aydınlığa itileceğine, sermaye yanlı ideolojiler yağlanmakta ve sermaye yanlı görüş ve öneriler topluma gerçeklermiş gibi sunulmaktadır.

Bu bağlamda sendikalarda da durumun fazla iç açıcı olmadığı ortadadır. Yeni üretim tekniklerine bağlı olarak sermayenin emek talebi geriledikçe, doğal olarak, emek piyasasında çözülme gerçekleşmekte, sendikalar dağılmakta ve emek korumasızlığa itilmektedir. Bu sorunun arkasında sermayenin üretim tekniği ve dinamikleri etkili olduğu sürece, konuya sendikaların örgütlenme sorunu diye yaklaşım yapmak fazla doğru ve geçerli olamaz. Zira, günümüzde sendikaların dağılması örgütlenme aşamasındaki zafiyetten çok, üretim teknikleri ve sermayenin deviniminden kaynaklanmaktadır. Sorunu böyle algılayıp, çözümü ona göre düşünmek çok daha isabetli olur.

Büyük merkezlerde kar hadleri sıkıştıkça, emeğe, devlete ve tüketicilere saldıran sermaye, bu amaçlarını küreselleşme, devletin küçültülmesi ve özelleştirme politikaları ile topluma satmaktadır. Bu nedenle, küreselleşme, özelleştirme ve devletin küçültülmesi politikaları, biri diğerinin sonucu olmayıp, bunların hepsi sermayenin sıkışan kar hadlerinin farklı alanlarda ortaya çıkan ve ekonomi politikaları olarak topluma dayatılan birer uygulama alanlarıdır. Güçlü merkez sermaye, sıkışan kar hadlerini

telafi edebilmek için, bir yandan emek ve diğer girdi maliyetlerini baskılamaya çalışırken, diğer yandan da tekel konumuna geçerek tüketici ve toplum üzerinde de sömürü baskısını yoğunlaştırmaktadır. Elektrik santrallerinin satışı, THY ve PETKİM vb. gibi çok gözde kamu kuruluşlarının satışı ya da uzun vadeli kiralanması süreçleri hep sıkışan sermayenin kendine yeni kar alanları aramasının sonuçlarıdır. Söz konusu uygulamaların, iddia edildiği gibi, verimlilik gibi ekonomik gerekçeleri ise çok gerilerdedir.

Türk ekonomisini ve siyasal erkinin yukarıda açıklanan genel kapitalist baskısı yanında, konjonktürel ikinci boyunduruğu da, günümüzde dünya hakimi rolünü üstlenmiş olan ABD hakimiyetidir. Başka bir deyişle, Türk ekonomisi ve siyaseti, yukarıda açıklanan, kapitalizmin kronik baskısı ve etkisi yanında, ABD'nin dünya siyaseti doğrultusunda Türkiye'ye biçtiği rolün de konjonktürel baskısı altında bulunmaktadır. ABD, yeni şekillenen dünyada enerji merkezlerini denetlemek ve dünyanın hassas noktalarına hakim olabilmek için, uzun dönemli simülasyon modelleri çerçevesinde projeler geliştirmektedir. ABD'nin Avrasya, Balkanlar, Ortadoğu, Kıbrıs ve İsrail politikaları açılarından Türkiye önemli bir merkezdedir. Bu nedenle, Türk siyasetinin başarılı gösterilmesi ABD açısından kaçınılmazdır. İşte 2000 yılından başlayan programın ABD tarafından da desteklenmesi ve bu program çerçevesinde sermaye karşıtı kesimlerin baskılanması, sermayeyi mutlu kılarak hem enflasyonu denetlemek, hem de siyasal kadroyu kamuoyunda başarılı göstermek amacına yöneliktir. Böylece denetim altına alınan siyasal kadro ABD çıkarları doğrultusunda kullanılıyor olacaktır.

Türkiye'nin enerji koridoru haline getirilmesi hem Rusya'nın güneyindeki devletlerin güç kazanması, hem de Avrupa enerji hattının denetim altına alınması açılarından önemli görülmektedir. Zira, Rusya'nın nasıl evrileceği ve Kızıl Çin ile ilişkisinin nasıl gelişeceği ABD açısından fevkalade önemlidir. Öte yanda,

Avrupa Birliği'nin ekonomik ve teknolojik gelişimini de ABD çok yakından izlemektedir. İsrail'in Arap toplulukları arasında barınabilmesi konusunda Türkiye'ye önemli roller düşebilir. Kıbrıs konusunda da Türkiye'nin ikna edilmesi kaçınılmaz görülmektedir. ABD Kafkaslar ve Balkanlar'da birer askeri merkez kurup, bunların eşgüdümü işlevini de Türkiye üzerinden gerçekleştirme projesi yürütmektedir.

ABD'nin Avrupa Birliği ile mücadelesinin bir bölümünü de Türkiye'nin AB üyeliğine itilmesi oluşturmaktadır. Ancak bu projenin gerçekleştirilmesinden önce, ABD Türkiye ile ikili yatırım anlaşması yapmış, tahkim hükümlerini uygulamaya koydurmuş ve savunma anlaşması da gerçekleştirmiştir. Böylece, Türkiye ile ilişkilerini sıkılaştıran ABD bölgesel yardımlardan ve tarım destekleme fonlarından pay alabilmek için Türkiye'yi AB üyeliğine itmekte ve bir bakıma Avrupa Birliği'ni Türkiye'nin maliyetlerini paylaşmaya davet etmektedir.

İşte böylesi karmaşık bir dünyada ve karmaşık ilişkiler içinde Türkiye ikili bir baskı altında bulunmaktadır. Bu baskılar sadece içte bazı kesimlerin aşırı ezilmesini gündeme taşımakla kalmamakta, aynı zamanda, Türkiye'nin komşuları ile dostluk ilişkilerini de tahrip edebilir bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle Türkiye, hem kendi iç huzuru ve adaleti açısından, hem de dış güvenliği bakımından egemenliğin toplumda olduğu bir yeniden düzenlemeye geçmek zorundadır. Bu açıdan zorluk şuradadır ki, kapitalist bir düzen içinde, hakim kapitalist merkezlerin hegemonik ilişkileri altında böylesi demokratik ve toplumdaki kararların alınması, söylenmesi kadar kolay değildir. Söz konusu ilişkilerin halkın çıkarı doğrultusunda düzenlenmesi, ekonomik ve mülkiyet ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi ile yakından ilgili görülmektedir.

Burada hoş bir ortam var. Çoğu zaman, panellerde “karşı taraf” da olsaydı diyenler oluyor. 35 yıldır “karşı taraf” zaten var. Bu 35 yıl süresince, “*Türkiye’de karanlıkta kalınacak,*” diye o kadar çok söylendi ki artık burada bir “karşı taraf”ın olmaması gerektiğini düşünüyorum. Belki o “karşı taraf” sizlerin bile beyninizin bir köşesinde var. Artık azalmaya başlamış olsa da yıllardır en çok karşılaştığımız sözler, “*Elektrik yok, demek siz Türkiye’yi karanlığa mahkum etmek istiyorsunuz. Başka hiçbir kaynağımız yok, Türkiye elektrik kaynakları bakımından fakir, demek ki nükleer enerji olmazsa bu işin sonu yok*”.

Bu tür bilgiler artık herkesin beyninin bir köşesinde defalarca çakılarak önce devlet televizyonu sonra medya kanallarıyla yerleştirildi. Nükleer yanlısı ve karşıtı katılımcılarla çok sayıda panel düzenlendi bugüne dek. İnanılmaz biçimde yalan söyledikleri için saygı duyulmayan yetkililer, bilime saygısı olmayan, şirket temsilcisi gibi davranan sözde bilim insanları ortaya çıkıyor. Bu tür ortamlarda bulunmalarına artık gerek yok.

Türkiye ilk kez 1965 yılında ben 3 yaşındayken reaktör satın almaya karar vermiş ve **Kanada**’nın resmi nükleer şirketi **AECL**’den reaktör satın alınacağı açıklanmış, ama ekonomik ve siyasi sorunlar nedeniyle bu iş olmamış. Size dağıttığımız kitapçıkta nükleer enerjiye ilişkin çeşitli bilgiler bulabilirsiniz. Kitabın 3. sayfasında nükleer reaktör satışlarının 1965 yılındaki durumu ile ilgili bir grafik var. Siparişleri gösteren mavi çubukların en çok yükseldiği yıl 1968. Yani dünyada reaktörlerin en çok sattığı dönem bu ve Türkiye’de o yıllarda birkaç reaktör almak istediğini ortaya koymuş. Sonra grafiğin

gelişiminde bir değişim gözleniyor. 1990'lı yılların sonlarına gelindiğinde, bu reaktörlerin satışı 1950'li yıllardaki durumuna dönmüş; satışları durma noktasına gelmiş. 35 yıl içinde bu net bir biçimde gözüküyor ve kullandığımız kaynak, nükleer endüstrinin kendi yayını. Artık "ticari bir ürün" olarak başarısız olan nükleer santrallerin satışları durma noktasında.

Şimdi Gaye Yılmaz'nın söz ettiği şirketler bağlantısından devam etmek istiyorum. Nükleer santral ihalesine katılan şirketlere ilişkin bazı belgeleri Greenpeace'in uluslararası araştırma biriminden temin etmiştik. Bu ihalenin de son durumu aslında ilginç çünkü 1965 yılında reaktör satın almak isteyen bir ülke 35 yıldır 3. ihalesini açmış durumda. Hala bir sonuç yok. Fakat ilginç bir gelişme var. 35 yıldır hemfikir olan hiçbir şekilde buna karşı çıkmayan hükümetler zincirinden sonra, ilk defa 2000 yılına girerken hükümet içinde bir çatlak oluştu. Bunun bir yanılısına olabileceğini, bunların bir işe yaramayacağını varsayabiliriz, ama bir değişikliktir diye söylüyorum. Bu kitabın başına daha farklı bir mektup koyarak, elinizdekenden daha farklı bir baskısını Temmuz ayının 21. günü 550 milletvekiline yolladık. Başta tek bir kişi dışında hiçbir milletvekilinden bir yanıt gelmedi. 550'de bir. Milletvekilleri arasında çevre bakanlığı yapmış olanlar var. Onun dışında Ediz Hun gibi bir kişi de cevap vermedi. Bu Ankara'daki "sağırılık" konusunda gerçek bir istatistik. Bize yanıt veren DSP İstanbul Milletvekili Sn. Zafer Güler sayesinde mesajımız daha sonra farklı kişilere de ulaştı. Bugün 20 DSP'li milletvekilinin enerji konusunda Meclis'e sunduğu bir soru önergesi var. O hiç yıkılmayacak gibi görünen duvarda minik bir çatlak var artık. Şimdi bir de ihale ne oldu, ona bakalım:

İhale '98'de açıklanması bekleniyordu. Hangi şirketler grubuna verelim, diye 1 yıl kadar düşündüler. Türkiye'nin geçirdiği yalpalamalarla her adımda bu karar değişebiliyor. Kanada şirketi Türkiye'de Atom Enerjisi bürokratları, milliyetçi

muhafazakar ve benzer eğilimli politikacıların tuttuğu şirket. Bu şirketin Türkiye'deki ortakları da GÜRİŞ, GAMA ve BAYINDIR Holding. Teklif ettikleri reaktörler, atom bombası özlemi içinde olan, bunu hayal eden gruplara hitap ediyor. Nükleer reaktörden bir atom bombası yapılabilir mi? Evet belki 1965'te alsaydık, Hindistan, Pakistan gibi, o günlerde olabilirdi. Fakat şu anda hiçbir anlamı yok. 10 yıl inşaatı sürecek. 10 yıl sonra maddeleri biriktirmeye ve gizlice bomba yapmaya başlayacaksınız. Bu da çok uzun vadeli ve çok pahalı bir yöntem.

Türkiye'nin imza attığı uluslararası anlaşmalar ve Amerika ile ilişkilerimiz bu konuda engel. Türkiye'de zaten geçmiş yıllarda ABD üslerinde 110 kadar atom bombası vardı: B-61 tipi, tıpkı İtalya, Yunanistan'da olduğu gibi. Şu an İncirlik'te 10 tane var. Türkiye'de askerlerin Amerika'dan bağımsız bir atom bombası projesi olacağına ilişkin pek bir işaret de yok. Atom bombası heveslilerine nükleer silahların; kitle imha silahlarının en korkuncu olduğunu ve bir atom savaşının kazanımı olmayacağını da hatırlatıyoruz. Ayrıca Çekmece Nükleer Araştırma Reaktörü'nde ya da eski SSCB cumhuriyetlerinden el altından gelen maddelerle, nükleer santrale göre çok daha kısa sürede ve ucuza yapılabileceğini söyleyen bilim insanları da var.

Batı'nın nükleer silahları Soğuk Savaş'ın bitiminden önce Sovyetler'e yönelikti, sonra Cezayir, İran gibi "İslami tehlikenin olduğu" güney ülkelerine yöneltildiler. Kanada reaktörlerinin (CANDU) atom bombasına yakınlığı neden geliyor? ABD, İngiltere, Fransa, Rusya ve Çin, nükleer silahlı devletler olarak kendilerini kabul ettirdikten sonra, özellikle bu işe daha uygun olan Kanada reaktörlerini satın alarak ilk bombalarına kavuşan Hindistan ve Pakistan örneklerinde olduğu gibi, 1970lerde bir çok başka ülkenin de bu silahlara el altından sahip olduğunu görüyoruz. 1990'lara gelindiğinde ise Batı bu tür bir gelişmeden

hoşlanmayınca, Irak'ta olduğu gibi kendi elleriyle kurdukları nükleer tesisleri yerle bir edebiliyorlar.

Akkuyu ihalesindeki 2. grup ise Türkiye'ye reaktör satmak isteyen Alman ve Fransız ortaklığı NPI. Bu ülkelerde güçlü bir nükleer lobi var. Dünyada ve Türkiye'deki nükleer karşıtı harekete ve yeni gelişmelere karşın pes etmemek üzere direnmekteler. Türk ortaklarına gelince TEKFEN, STFA ve Garanti Koza. Şimdi burada Türkiye'nin en büyük 20 sanayi kuruluşunun müteveli heyetinde yer aldığı bir çevre vakfından söz etmemiz gerekiyor: **TEMA**'nın 2. Başkanı **Nihat GÖKYİĞİT**, nükleer santral ihalesine SIEMENS'in ortağı olarak giren TEKFEN'in sahibi.

Kanada tutkusu Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) bürokratları ve bazı nükleerci profesörlerin o kadar derinlere işlemiştir ki. Ama daha sonra Mesut YILMAZ başbakan oldu. SIEMENS'ciydi. Bir sonraki hükümette ise işler yine değişti. İzmit depreminin olduğu **17 Ağustos** günü **Amerikan Enerji Bakanı Bill Richardson** ve **Enerji Bakanı Cumhurbaşüner**, İstanbul'da Conrad Oteli'nde ortak bir basın toplantısı yaptı ve Richardson o gün bile "*Bizim reaktörü (Westinghouse) alın, bizimki çevreyi kirletmez*" diyebildi. AGİT zirvesinde ise **ABD Başkanı Clinton** tarafından nükleer lobi faaliyetine son nokta konuldu. **11 milyar dolarlık enerji kredisi** yani büyük para olması işin rengini değiştirdi ve Amerika birden bire öne geçti. Dengeler teknik açıdan değil siyasi açıdan sürekli değişti durdu. İhale defalarca ertelendi. Hükümetin içindeki çatlağın bunda payı büyük.

Evet şirketlere bir kez daha bakalım: SIEMENS'in tüm iş hacmi içinde, nükleer enerji işi %2'lere düşmüş; mühendisleri işsiz durumda. Sipariş alamıyor ancak bakım ve onarım işleri yapabiliyor. ABD'de 1978'den beri sipariş alamayan Westinghouse İngiltere'nin nükleer şirketine satılmış durumda. Bu şirketler, para kazanabilmek için eski Sovyet reaktörlerini

güya Batı standartlarına yükseltmek için aslında olmayacak ve çok tehlikeli bir iş yapıyorlar. Sorunları nedeniyle, AECL'nin Kanada'da 7 reaktörü birden kapatıldı 1997 yılında.

Geçen gün CNN-Türk'te **Enerji Bakanı** şöyle diyor: "*Dünyada reaktörler ömürleri dolduğu için kapatılır*". Ben de orada bir kaç örnekle reaktörlerin teorik ömrü olan 40 yılın yarısında veya üçte birinde, artık ekonomik olmadıkları gerekçesiyle kapatılan reaktörlerden bir kaç örnek verdim. Gerçekler ya bilinmiyor ya da çarpıtılıyor! Bu yalnızca bir örnek.

Sonuçta rüzgar enerjisinin bugün dünyadaki büyüme hızı % 40 ve nükleer reaktörler satılmıyor. Danimarka gibi bir ülke on yıl tartıştıktan sonra 1985'te Parlamento kararıyla nükleer enerjiye kapılarını kapattı. Şu anda elektriğinin %10'unu rüzgardan karşılıyor ve 2030 yılı hedefi %50! Bu ülkede 100 bin insan rüzgar çiftliklerine ortak. Rüzgar çiftlikleri ve türbin üretimi istihdam yaratmak ve ülke ekonomisine katkı yapmak açısından ideal. Örnek olsun diye söylüyorum. Türkiye rüzgar, güneş, jeotermal, biyokütle, vb. Yenilenebilir kaynaklar ve en önemlisi de enerji verimliliği açısından çok şanslı bir ülke.

Bütün bunların ışığında, hükümetin başka çıkışı aslında yok. Nükleer dayatmasına bizlerin hep birlikte tepki göstermemiz gerekiyor. En başta yapılması gereken de tepkimizi başka çevrelere aktarmak ve gücümüzü nükleer lobiye karşı birleştirmek olmalı.

ÜLKEMİZDEKİ ELEKTRİK ENERJİSİNİN DURUMU VE NÜKLEER SANTRALLAR

Nükleer teknoloji, elektrik üretim teknolojilerinden birisidir. **1986 Çernobil** faciasına kadar sorunsuz ve güvenli olduğu tartışmasız kabul edilen nükleer teknolojiyle ilgili her kabulün aslında birer yanılsamadan ibaret olduğu anlaşıldı. Çernobil ile birlikte Pandora'nın Kutusu açıldı.

Sayaçsız enerji verilecek vaadleriyle 1950'lerde dünya çapında başlatılan nükleer enerji kampanyasının aslında soğuk savaş döneminin nükleer silahlanmasının maskesi olduğunu dünya geç de olsa anladı.

Nükleer kaza ve felaketlerde Çernobil'in ilk olmadığını Çernobil kazasından sonra, son olmadığını da Eylül **1999'da Japonya'daki Takaimura'daki** kazayla yaşayarak öğrendik. 1970'lerde altın çağını yaşayan ve insanlığı kurtaracağı söylenen nükleer teknolojiden bugün insanlık kurtulma mücadelesi veriyor. 1970'lerde yapılan tahminlerle ABD'de 2000 yılında 1.000 ve dünya genelinde 4.000 nükleer reaktör olacağı hesaplanmışken bugün ABD'de 104 ve dünya genelinde 436 nükleer reaktör vardır. (Bunların dışında 400 adet gemi ve denizaltı reaktörü ve 200 araştırma amaçlı reaktör vardır.) Dünya genelinde elektrik enerjisi içindeki nükleer enerjinin payı ise %16'dır. OECD ortalaması ise %24'tür. Yani şu anda 1970'lerde öngörülenin %10'u gerçekleşmiştir. Çernobil'den sonra ise hızla siparişler iptal edilmeye başlanmıştır.

Çok yüksek bir satış öngörüsüyle işe başlayan reaktör üreticileri iptallerin peş peşe yaşanmasıyla adeta şok yaşamışlar ve kurtuluşu demokratik tepkilerin ve kamuoyu baskısının görmezlikten geldiği Kore, Hindistan, Pakistan, İran, Çin vb.

ülkelerde lobicilik faaliyetleri yürütmekte bulmuşlardır. Bu anlamda Türkiye de benzer şekilde değerlendirilmiş ve nükleer lobilerin ilgi odaklarından biri haline gelmiştir.

Hatırlanacağı gibi 1995 yılında bazı gazetelerimiz durup dururken "*nükleer santral kurmazsak iki yıl sonra karanlıkta kalacağız*" manşetlerini atmışlardı. Bu aslında nükleer lobilerin ilk girişimiydi. Daha sonra bu manşetler her yıl tekrar eden nakaratlar halinde sürmüştür. 1995'ten 1999'a gelinirken Türkiye karanlıkta kalmamış ancak bu beceriksiz enerji bürokrasisinin gazabına uğrayarak doğalgaz nedeniyle kriz yaşamıştır.

2 Aralık 1999 tarihli Yeni Şafak Gazetesi'nde **BOTAŞ Eski Genel Müdürü Sayın Hayrettin UZUN** "*...doğalgaz krizinin suni olarak yaratıldığı ve Mavi Akım Projesini başlatmaya yönelik olduğunu*" belirtiyor. Eğer bu iddia doğruysa Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) bir taşla iki kuş vurmaya hedeflemiş demektir. Açıktır ki bu kuşlardan birisi Mavi Akım Projesi iken diğeri ise Akkuyu Nükleer Santrali Projesi olmaktadır.

Hatırlanacağı gibi Akkuyu'ya Nükleer Santral kurmaya yönelik ihalenin 15 Ekim 1999'da sonlandırılacağı açıklanmıştı. O tarihlerde "çok güvenli" söylemiyle pekiştirilen nükleer santrale yönelik beklenmedik bir şey olmuş ve Japonya'da Takaimura nükleer kazası olmuştu. Bu kaza ihaleyi sonlandırmada engel olmuştur. Çünkü kamuoyunda nükleer santrallara yönelik bir tepki oluşmuştur.

Sayın ERSÜMER halka dört gün elektrik çilesi çektirerek kendince uygun ortamı yakalamıştır. Akşam eve geldiğinde gazı ve elektriği olmayan vatandaş "ne olursa olsun yeterli enerjimiz olsun" diyecek noktaya getirilmiştir.

Nükleer Teknoloji Geçmişin Teknolojisidir ve Gelişmiş Ülkelerin Gelecek Enerji Planlamasında yeri yoktur!

- Ülkemizde Nükleer Santralleri savunmak teknik bir zorunluluk değil siyasi bir tercihtir. Çünkü; ülkemiz risksiz enerji kaynaklarının sınırlarına gelmiş değildir ve 2005'te devreye gireceği söylenen Akkuyu Nükleer Santral devreye girdiğinde de çok şükür sınırlarda olmayacaktır.
- Ülkemiz ekonomiklik analizi yapılmış olan 125.000.000.000 (yüzyirmibeşmilyar) kwh'lik hidrolik potansiyelinin henüz sadece %30'unu kullanmaktadır. Buna karşın halen ekonomiklik analizi yapılmamış hidrolik potansiyelimiz de mevcuttur.
- Yıllık 114.000.000.000 kwh olan linyit potansiyelimizin ise yine sadece % 20'si kullanılmaktadır.
- Elektrik enerjisi olarak yararlanılabilecek jeotermal potansiyelimiz ise 2.450 MW'tır ve bunun ancak % 2.97'si kullanılmaktadır.
- Rüzgar potansiyelimiz ise yıllık 83.000 MW'tır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın "olur" verdiği projelerle 2000 yılı içinde 1.700 MW'lık kurulu güce ulaşılacaktır.
- Dünyada en çok güneş alan ülkelerden olmamıza karşın güneş enerjisinden ulusal ölçekte yeterince yararlanılamamaktadır.
- Geçtiğimiz on yılda daha önce gündemde olmayan doğal gaz seçeneği ortaya çıkmıştır.

Nükleer Santraller İlk Kuruluş Aşamasında Çok Pahalıdır.

Kullanım kolaylığı, sanayide vazgeçilmezliği ve yaşamsal önemi nedeniyle, elektrik enerjisi üretiminde tüm dünyanın kabul ettiği genel ilkelerden birincisi, "elektrik enerjisinin olabildiğince ucuza üretilmesidir." Bu açıdan bakıldığında ucuzluk sıralamasında nükleer enerji en sonda yer almaktadır.

Kilowatt başına ilk kuruluş maliyetleri
Hidrolik Santraller 750-1.200 US\$(baraj gövdesine göre değişmektedir)
Linyit Santralleri 1.600 US\$
İthal Kömür Santralleri 1.450 US\$
Doğalgaz Santralleri 680 US\$
Nükleer Santraller 3.500 US\$
Rüzgar Santralleri 1.450 US\$

Nükleer Enerji İşletme Aşamasında da En pahalı Enerjidir.

Marjinal maliyetler, yani işletme aşamasında bir kwh enerjinin üretilmesi için gerekli maliyet sıralaması kilowattsaat (kwh) başına aşağıda özetlenmektedir.

Seçilen Teknolojilerin Marjinal Maliyetlerinin Karşılaştırılması (Kilowatt başına)

Seçilen Teknoloji	Kuruluş Maliyeti
Hidro Elektrik Santral	0.005 US\$
Elektrik Santral	0.0250 US\$
İthal Kömüre Dayalı Termik Santral	0.0350 US\$
Doğalgaza Dayalı Termik Santral	0.0300 US\$
Nükleer Santral (ABD)	0.0750 US\$
Rüzgar Santrali	0.0450 US\$

ABD gibi yüksek teknolojiye sahip bir ülkede kwh başına ortalama elektrik enerjisi maliyeti 2.5 cent iken ABD nükleer santrallerinde ortalama elektrik enerjisi maliyeti 7.5 centtir.

Avrupa nükleer santrallerinde ise kwh başına ortalama maliyet 8-12 centtir.

Kaldığı şu anda dünyadaki bilinen Uranyum rezervleri 6.000.000 tondur ve hiç yeni santral kurulmasa dahi hali hazırda santrallara ancak 50 yıl yetecek durumdadır.

Buna karşılık dünyanın bilinen kömür rezervi 250 yıllık, doğalgaz rezervi 100 yıllık ve petrol rezervi de 100 yıllık ihtiyacı karşılamaya yetmektedir. Su, rüzgar ve güneşin ise zaten zamana bağlı bir sınırı yoktur.

"Ülkemizin 10.000 ton Uranyumu ve 380.000 Toryumu var bunları değerlendireceğiz ve enerjide dışa bağımlı kalmayacağız" demek gerçek bir kara cahillik örneğidir.

Çünkü; 10.000 ton Uranyum rezervi içinden sadece 100 ton Nükleer Santralda kullanılabilen Uranyum 235 elde edilebilmektedir. Rezervin gerisi Uranyum 238'dir ki Nükleer Santralda kullanılamaz. Toryum ise tıpkı Uranyum 238 gibidir ve yine Nükleer Santralde kullanılamaz. Ayrıca ülkemizde Uranyumu Nükleer Santralde kullanmaya yönelik yakıt hazırlama teknolojisi yoktur. Bu yüzden yakıt işleme teknolojisine sahip bir kaç ülkeye bağlı kalınması kaçınılmaz olacaktır.

Dünya Nükleerden Vazgeçiyor.

Çünkü; Nükleer Santraller başta **güvenlik ve atık sorununun çözülmemiş** olması nedeniyle **geleceğin değil geçmişin teknolojisidir.** Gelecek ise geçmişin sorunlu teknolojisiyle değil geleceğin sorunsuz teknolojileriyle planlanır.

Nükleer atıkların güvenli bir şekilde saklanabilmesi sorunu bugünkü teknoloji ile çözülmemiştir. Çözüm diye sunulan model ise mali bir felakettir.

Daha önce nükleer silah teknolojisinde kullanılması nedeniyle gözlerden saklanabilen atıklar, soğuk savaş döneminin sona ermesiyle ortada kalmıştır. Yarılanma süreleri binlerce yıla ölçülen radyoaktif elementler içeren bu atıkların insana ve çevreye zarar vermeden korunabilmesi, ABD bütçesinin dahi kaldıramayacağı bir mali boyuttadır.

Nükleer enerjinin en yaygın olarak kullanıldığı Amerika'da, radyoaktif atık sorunu had safhalara ulaşmıştır. Toplam 45.000 depolama sahasında üç milyon metreküpten fazla yer kaplayan bu radyoaktif maddelerin temizlenmesi için ortalama üç yüz ila beş yüz milyar dolarlık bir bütçenin ayrılması gerekmektedir ki, bu da bugüne kadar nükleer enerji santralleri için yapılan toplam harcamaya hemen hemen eşittir.

Bu konu ile ilgili olarak 1990 yılına kadar ABD'de üç milyar dolar harcanmış ve 1983'ten beri %80 artan nükleer atık maliyeti ton başına üçyüzyirmibeşbin dolara çıkmıştır. 1000 MW gücündeki tipik bir nükleer santralin devre dışı bırakılması işlemi sırasında ise yaklaşık onsekizbin metreküp atık malzeme ortaya çıkmakta, bu miktardaki atığın yalıtım bedelinin ise yaklaşık olarak beş yüz ila yedi yüz milyon dolar arasında olacağı tahmin edilmektedir.

1987 yılında yüksek seviyeli radyoaktif atıkların depolanması için Yucca Dağları'nda çalışmalara başlanmıştır. Toplam inşaat maliyetinin yirmi altı milyar dolar olduğu bu tesiste, sadece yer seçimi için altı milyar dolar harcanmış ve 1998'de tamamlanması planlanan sahanın açılışı 2010 yılına ertelenmiştir.

1970'lere kadar sorunsuz olduğu tartışmasız kabul edilen Nükleer Teknoloji ile ilgili ciddi tepkiler 1986 Çernobil Kazası ile başlamıştır.

Değişik ülkelerin nükleer enerji açısından durumunu aşağıda özetle veriyoruz:

- **ABD:** Yapılan anketlerde halkın %65'i nükleere karşıdır. Son 17 yılda hiç nükleer santral yapılmamıştır. Çernobil'den sonra projelendirilen 128 santral iptal edilmiştir. 1978'den beri hiç sipariş verilmemiştir.
- **İspanya:** 56 nükleer santral planlanmış ancak 8 tane yapıldıktan sonra geri kalanlar iptal edilmiştir. 1984'te hükümet yüksek maliyetli olduğu için projelendirilen beş santrali durdurmuştur.
- **İtalya:** 1987'de yapılan referandumla 3 santral kapatıldı.
- **İsveç:** 1980'de yapılan referandumla 2010 yılından sonra nükleer santraller tasfiye edilmesi programa alınmıştır.
- **İngiltere:** Çernobil'den sonra yapımı süren üç santral iptal edilmiştir.
- **İsviçre:** 15 yıldır hiç nükleer santral yapılmıyor. 1990'da yapılan referandumla 2000 yılına kadar tüm nükleer program askıya alındı.
- **Almanya:** Yapılan kamuoyu yoklamalarında halkın %69'u nükleer santrale karşı çıkmıştır. 1986'dan sonra dört santral kapatıldı. Planlanan bir santraldan da vazgeçildi.
- **Avusturya:** Tamamlanmış olan nükleer santraller çalıştırılmıyor.
- **Filipinler:** Tamamlanmış olan nükleer santraller çalıştırılmıyor.
- **Avustralya, İzlanda, İrlanda, Danimarka, Norveç, Portekiz ve Yeni Zelanda** kesinlikle anti-nükleer politika uyguluyor.

Böylesi bir tablo içinde işsiz kalan Nükleer Santral yapımcıları kamuoyu baskısının ve demokratik tepkilerin dikkate alınmadığı ikinci kuşak ülkelere yönelerek mali krizlerini aşmak istiyorlar.

ÜLKEMİZDE ELEKTRİK ENERJİSİ GÖSTERGELERİ

Ülkemizde ilk elektrik enerjisi santrali 1902 yılında Tarsus'ta kurulan 2 kilowatt (kW) gücündeki su değirmeni üzerinde çalışan dinamodur. Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılındaki kurulu gücümüz 33 megawatt (MW) ve toplam elektrik enerjisi üretimi de 45.000.000 kwh'tır.

TEK kurulana kadar düzenli ve güvenilir istatistiki bilgi yoktur. 1970 yılından sonraki veriler aşağıda özetlenmektedir:

Elektrik Enerjisinin kwh başına Maliyeti TEAŞ bugün enerjinin kwh'ni hidrolik santrallerde 443 TL'ye ve termik santrallerde ise 15.221 TL'ye üretmektedir.

$$TEAŞ \text{ ortalama} = \frac{(Termik \text{ üretim} \times 15.221 + Hidrolik \text{ üretim} \times 443) \text{ maliyeti}}{Toplam \text{ üretim}}$$

şeklinde hesaplanabilir. Buna göre 1999 yılı için,

$$TEAŞ \text{ ortalama} = \frac{(45.026.763.000 \times 15.221 + 29.794.863 \times 443) \text{ maliyeti}}{74.821.626.000} = 9.336 \text{ TL'dir.}$$

İletim ve dağıtım kaynaklı maliyetler de hesaba katıldığında satışa esas fiyat = **18.672 TL** olarak bulunur.

Oysa, TEAŞ bugün YİD ve Yİ modelleriyle yapılan santrallerden çok pahalı fiyata enerji satın almaktadır. Bu fiyatlar sözleşmeler bazında farklılıklar göstermesine karşın fiyatın 8-12 cent civarında olduğu bilinmektedir. (1999 yılı ortalama Amerikan Doları satış kuru 400.000 TL alındığında bu fiyatların 32.000-48.000 TL arasında değiştiği görülmektedir.) Bu durum enerji maliyetlerini olumsuz yönde etkilemekte ve dolaylı olarak kamu aleyhine işleyen bir süreç yaşanmaktadır. Bugün su rejimine bağlı olduğu iddia edilse de 1999 yılı içerisinde hidrolik üretimin geçmiş yıllara göre düşük olmasının nedeni Yİ ve YİD modeli yüzde yüz alım garantili sözleşmelerdir.

Ülkemizde enerji krizi yoktur. Enerjide yönetim krizi ve çok başlılık vardır. Enerji yetmezliği değil enerji bürokrasisi yetmezliği vardır.

Ülkemizde özellikle son on yılda deneyimli bürokratlara el çektirilerek, bir kriz ortamı yaratılmaktadır. ETKB, TEAŞ, TEDAŞ, TKİ, DSİ, EİEİ, MTA, BOTAŞ, DPT ve Hazine Müsteşarlığı arasında **çok başlılık** ve **koordinasyon eksikliği** vardır.

Ülkemiz bugün 26.300 MW'lık kurulu gücü ve 160.000.000.000 kwh'lik yıllık üretim kapasitesine karşın 18.000 MW'lık puant değerini ve 118.000.000.000 kwh'lik ülke ihtiyacını karşılayamıyorsa burada sorgulanması gereken enerji bürokrasisidir. Enerji yetmezliği değil enerji bürokrasisi yetmezliğini sorgulamak gerekir.

Ülkemiz bugün tüketime sunduğu her yüz birim enerjinin yirmi birimini, yani **yirmibirmilyar kwh enerjiyi kötü dağıtım hatlarında kaybetmektedir.** (Ülkemizde %20 olan kayıp oranı gelişmiş ülkelerde % 6-10 arasındadır. OECD ortalaması ise % 7'dir.) Bu ise iki adet 1000 MW'lık Nükleer Santralin yıllık üretimine eşittir. Sonuç olarak altyapıya yapılacak çok daha az bir yatırımla kayıplar gelişmiş ülkeler seviyesine çekilebilir.

Termik santrallerimizde kapasite kullanım oranı da gelişmiş ülkelerin %15-20 gerisindedir. Termik santrallara yapılacak yatırımlarla hem kapasite kullanım oranı yukarı çekilecek hem de verimleri arttırılacaktır. Buralarda yapılacak yatırımlarla 1000 MW'lık bir Nükleer Santralin üretimine eşit bir ek üretim sağlanabilir.

Ülkemizin 2010 yılında 375.000.000.000 kwh ve 2020 550.000.000.000 kwh brüt enerji ihtiyacı olacağı söylemi bir fantezidir. Bu varsayımlar “Ben hiç altyapı yatırımı yapmayacağım ve bugünkünden daha kötü bir yönetimle enerjiyi çarçur edeceğim” demektir. (Sadece dağıtım hatlarında yapılacak yatırımlarla gerçekleşebilecek %10'luk bir iyileştirme

bile bu talep tahminlerini otomatik olarak %10 aşıya çekecektir.)

Gerek geçmiş yıllar trendi incelendiğinde gerekse gelişmiş ülkelerin durumuna bakıldığında böylesine abartılı bir talebin olamayacağı açıkça görülmektedir.

Burada 1972 Yılında Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu üyeleri Prof. Dr. Nejat AYBERS, Prof. Dr. Sadık KAKAÇ ve Prof. Dr. Ahmet Yüksel ÖZEMRE'nin hazırladığı Rapor'da yer alan ve ilki 1981'de ve yedincisi 1997'de devreye girmek üzere yaklaşık 7.000 MW'lık nükleer santralın zorunlu olduğu çünkü 1981'den sonra ulusal kaynakların tükeneceği ve toplam elektrik enerjisi ihtiyacı içindeki payının da %18 olacağı tahmininin bugün hiç bir anlam ifade etmediğini hatırlatmak yararlı olacaktır.

ETKB ulusal kaynakları alabildiğine küçük, talebi de olabildiğince büyük göstererek Akkuyu Nükleer Santral projesini haklı göstermeye uğraşmaktadır. Zaten DPT, biri 30 Haziran 1999'da diğeri ise 11 Ekim 1999'da iki kez ETKB'yi resmi yazışmayla uyarış ve “olur” verdikleri projelerle ülkemizin 2000 yılından itibaren bir atıl kapasiteyle karşılaşacağını açıkça belirtmiştir.

Oysa dağıtım kayıplarının beş yıllık kademeli bir geçişle %18'den %10'a (her yıl %1.6 düşürülmesi ile beş yılda toplam %8 puan aşağı çekilebilir) düşürülmesi hedeflenmelidir. Öngörülerde kaçakların %4 olarak aynı kalacağı ve iletim kaybının %3.4 olarak aynı kalacağı varsayılabilir. Beş yıllık dönem için tüketim talebinin yıllık ortalama % 8 artmasını öngörelim. Buna göre 2000 ile 2004 yılları arasındaki enerji ihtiyacı tablosu aşağıdaki gibi olacaktır.

Geçmiş yıllar trendi incelendiğinde 1999 yılı için tahmin edilen net tüketim 88.000.000.000 kwh alınabilir.

Dağıtım kayıplarının %10'da sabit kalacağı, kaçakların sınırlanacağı, iletim kaybının aynı kalacağı ve ortalama yıllık

talebin ilk beş yıl için % 7 ikinci beş yıl için % 5 artacağı esasında bakılırsa 2009 ve 2014 yıllarında Brüt Üretimi: 275.309.000.000 kwh olacaktır.

Bu dönemde Türkiye'nin gelişmiş ülkeler seviyesini yakalayacağı, enerji yoğun üretim teknolojilerinden az yoğun teknolojilere geçeceği, nüfus artışının yıllık yüzde 0.5'e düşeceği, kaçak olmayacağı, dağıtım kayıplarının % 10 ve iletim kayıplarının %3.4'te sabit kalacağı ve sonuç olarak yıllık elektrik enerjisi ihtiyacının %2 artacağı esasında bakılırsa 2020 ve 2030 yıllarında aşağıdaki tablo ile karşılaşılabilecektir:

2020 Yılı Net Tüketimi	260.656.000.000 kwh	2020 yılı Brüt Üretimi	310.042.000.000 kwh
Net Tüketimi	324.093.000.000 kwh	2030 yılı Brüt Üretimi	385.499.000.000 kwh

Kısa, Orta ve Uzun Dönem Elektrik İhtiyacının Karşılanması

Kısa Dönem Talep Tahmini (2000-2004 Yılları Arası)

(milyar kwh)

<u>Yıllar</u>	<u>Net Tüketim</u>	<u>TEAŞ Satış</u>	<u>Şebekeye Verilen</u>	<u>Brüt Üretim</u>
2000	95.040	119.396	123.599	127.817
102.643	126.407	130.857	135.322	140.200
133.882	138.594	143.324	149.203	159.723
146.844	151.855	159.204	169.300	180.349
160.953				

Ülkemizde bugün klasik üretim biçimleri olan hidrolik ve termik teknolojilerin yanı sıra dünyadaki gelişmeleri de dikkate alacak şekilde bir ihtiyaç ve kaynak planlaması yapılmalıdır. Fotovoltaik/güneş pilleri konusunda henüz yaygın, kullanılabilir

ve ucuz bir teknoloji yoktur. Ancak 2015-2020 yıllarından sonra fotovoltaik pillerin maliyeti diğer teknolojilerle kıyaslanabilir noktaya gelecektir. Yani 2005 yılından itibaren rüzgar teknolojisi ve 2015 yılından sonrada fotovoltaik piller yaygın olarak kullanılacaktır. Dolayısıyla ihtiyaç planlamasında kısa dönemde düşünülmesi bile orta vadede rüzgar santralleri ve uzun dönemde rüzgar ve fotovoltaik piller önemli elektrik üretim aracı olacaktır.

Toparlarsak dünyadaki yeni teknolojileri dikkate alan yeni enerji planlama tekniklerini hızla devreye sokulmalı ve gerçekçi bir planlama yapılmalıdır.

Kısa Dönem İhtiyacın Karşlanması: 2000 - 2004 yılları

Beş yıllık kısa dönemde termik santrallerde Kapasite Kullanma Oranı kademeli olarak %41'den %56'a çıkarılabilir. Bu oran gelişmiş ülkelerde %70'ler civarındadır. Bu dönemde kurulu güce çok fazla bir katkı gerekmemektedir. Ülkemiz bugünkü kurulu bulunan 14.364 MW'lık termik santralden ancak 46.000.000.000 kwh elektrik üretmektedir. Beş yıllık dönem içerisinde termik santrallara yapılacak yatırımlarla kademeli olarak beş yılda %15 fazla kapasite kullanılabilir hale gelecektir. Bu da yıllık, 15.000.000.000 kwh fazladan üretim demektir.

2000 ile 2004 yılları arasında kurulu gücün 27.000 MW'tan (4.000 MW'lık hidrolik ve doğalgaz santral kurularak) 31.000 MW'a çıkarılması ve talep tahmini bölümündeki kayıp/kaçak oranlarının sağlanmasıyla bu dönem sorunsuz olarak geçirilebilir.

Yine kısa dönemde devlet, rüzgar santralleri konusundaki pilot uygulamalara başlamalıdır ve beş yıllık dönemde en azından 2.000 MW kurulu güce ulaşılmalıdır.

Orta Dönem İhtiyacın Karşlanması **2009 - 2014 yılları**

2009 Yılı Net Tüketim	181.351.000.000
kwh2009 Yılı Brüt Üretim	215.711.000.000
kwh2014 Yılı Net Tüketim	231.455.000.000
kwh2014 Yılı Brüt Üretim	275.309.000.000 kwh

Orta vadede, termik santrallerin ortalama olarak %55 kapasitede kullanılması hedeflenmelidir. Rüzgar santralleri konusunda 5.000 MW hedeflenmelidir. Talep tahmin bölümündeki ihtiyacın karşılanması için (ki 2009 yılında 45.000 MW kurulu güce ve 30.000 MW puant değerine ulaşılacaktır) bu beş yıllık dönemde ihtiyaç duyulan toplam 14.000 MW ek kurulu gücün 3.000 MW'ı rüzgar santrallerinden, 1.000 MW'ı jeotermalden geri kalan kısmı ise hidrolik, linyite dayalı termik ve doğal gazlı santraller kurulabilir. Bu dönemde fotovoltaik teknolojinin öğrenilmesi açısından devlet AR-GE teşviklerine ve pilot uygulamalara yönelmelidir.

Uzun Dönem İhtiyacın Karşlanması **2010 - 2030 yılları**

2020 Yılı Net Tüketim	260.656.000.000
kwh2020 Yılı Brüt Üretim	310.042.000.000
kwh2030 Yılı Net Tüketim	324.093.000.000
kwh2030 Yılı Brüt Üretim	385.499.000.000 kwh

Bu dönemde talep tahmin bölümünde de belirtildiği gibi büyümenin ve enerji talebinin azalacağı, rüzgar santrallerinin yaygınlaşacağı ve fotovoltaik pillerde pilot uygulamaların yaygınlaşacağı bir dönemdir. 2020 yılında kurulu güç 60.000 MW ve puant 43.000 MW olacaktır. 2030 yılında ise 75.000 MW kurulu güce ve 53.000 MW puant değerine ulaşılacaktır. Bu ihtiyaç yine ulusal sınırlar içerisinde, hidrolik, jeotermal, rüzgar, linyit ve yurt dışından doğalgaz alınarak karşılanabilir. Enerji geleceğimiz, uluslararası finans kuruluşları

ve uluslararası tekelin kar beklentileri doğrultusunda şekillendirilmek isteniyor. Bugün ülkemizdeki kwh başına ortalama elektrik enerjisi maliyeti 3.3 centtir. Oysa Yİ ve YİD modelleriyle yaptırılan enerji santrallerinde %100 alım garantisi de verilerek 8-12 cent'e enerji satın alınmaktadır. Bu projeler TEAŞ'ın mali yapısını bozmakta ve kurum batağa sürüklenmektedir.

Buradaki ikinci önemli husus ise elektrik enerjisi maliyetlerinin bu şekilde artmasıyla ortalama satış fiyatı artmakta ve bu durum hem sanayinin rekabet gücünü azaltmakta, hem de enflasyonist bir etki yaratmaktadır. Böylesi bir yaklaşımın ne denli ulusal olduğu TBMM tarafından sorgulanmalıdır.

Ülkemizin önümüzdeki on yıllık dilimde sadece elektrik enerjisi üretimi için 90.000.000.000 Amerikan Doları yatırım ihtiyacı olduğunu söylemek, bu enerjiyi iletmek, dağıtmak ve sanayide kullanmak için bu miktarın dört katı yatırım yapmayı gerektirir. Bu ise ETKB'nin ikinci fantezisi.

Ülkemizde elektrik sektöründe dış kaynak kullanımı %20 civarındadır. Bu oran küçük ölçekli doğalgaz santralleri ile yukarıya doğru çıkmaktadır. 2020 yılına kadar ki sunulan planlara bakıldığında sektördeki dışa bağımlılık %56'ya yükselecektir. Sonuç olarak elektrik enerjisi bürokrasisi, nükleer santral lobileri ile YİD ve Yİ lobilerine teslim olmuştur.

Halen inşası sürmekte olan hidroelektrik santraller kasıtlı olarak tamamlanamamaktadır. Bu santrallerin Yİ modeli ile tamamlanması yolu tercih edilmiştir. Oysa bunların büyük bir çoğunluğunda işin yaklaşık %90'ı tamamlanmış durumdadır.

Ülkemiz yetmiş yılda yaklaşık seksen milyar dolar dışarıya borçlanmıştır. Oysa, 2020 yılına kadar lobilerin dayattıkları sözde çözümler çerçevesinde sadece elektrik sektöründe verilecek imtiyazlarla fazladan yüz milyar dolar mertebesinde bir ek borçlanma yükü altına girilecektir.

Türkiye'de Radyasyon Güvenliği Yoktur!

Hatırlanacağı gibi **İkitelli**'de bir hurda deposunda ortaya çıkan kurşun kalıplar içindeki **Radyoaktif Cobalt 60** maddesi nükleer atıklar ve tehlikeleri konusunu bir kez daha gündeme getirmiştir. Tıpkı Çernobil faciasında olduğu gibi yetkililer, yaptıkları açıklamalar ile vurdum duymazlıklarını bir kez daha sergilemişlerdir.

TAEK'e bağlı **Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi Müdür Vekili Sayın Yaşar ÖZAL** "*Radyoaktif maddenin şu anda çevreye zarar vermemekle birlikte, çok yüksek derecede radyasyon yaydığını*" açıklayabilmiştir.

Bu trajikomik ve bilim dışı açıklamanın yanında süren çalışmalar Türkiye'nin radyasyon güvenliği anlamında sınıfta kaldığını göstermiştir. Birkaç santimetreküplük küçük bir atığın bertaraf edilmesi sırasında gösterilen "**profesyonellik(!)**", ciddiyetten ve bilimsellikten uzak bu yaklaşım, bizim olası bir nükleer santral işletimi sırasında ortaya çıkacak tonlarca atığın insan ve çevre sağlığının hiçe sayılarak gelecek kuşaklara miras kalacağı yolundaki yıllardır dile getirilen eleştiri ve şüphelerimizi doğrulamaktadır.

Ne yazık ki, yine hafızamızı yokladığımızda Karadeniz'de bulunan varillerin içinde neler saklandığı ve bunların kimler tarafından getirildiği hala bilinmemektedir.

Ayrıca Isparta ve Konya'da hiçbir etüt yapılmadan gömülen veya yakılan ithal nükleer atıklar, "**faily meçhul doğa katliamları**" olarak tarihimizdeki yerini almıştır.

Ancak bu konu, tek başına Türkiye'nin sorunu ve/veya sorumsuzluğu değildir. Radyoaktif atıklar, tüketim toplumlarının dayanak noktası olan nükleer enerjinin ve emperyalizmin sürekliliğini sağlamak için üretilen nükleer silahların geleceğe bıraktığı ölümcül bir mirastır. Gelişmiş ülkeler, halkın baskısı ve korkunç boyutlardaki maliyetler sebebiyle kendi topraklarında

çözüm bulamadıkları radyoaktif atıkları, kimi zaman yasal "hibe"lerle kimi zaman da yasadışı yollarla Yeni Dünya Düzeni'nin "arka bahçesi" olarak değerlendirilen "geri bıraktırmış ülkelerin" başına bela etmektedirler.

Aşağıdaki bilgileri, radyoaktif atıkları kürek ve biriketlerle bertaraf etmeye çalışan "uzman"larımızın bilgisine sunuyoruz.

Tüm bunların yanında, kendi ülkelerinde pazarları giderek daralan uluslararası nükleer ölüm tacirleri, ekonomik kurtuluşlarını Akkuyu Nükleer Santrali özelinde bizim ülkemizde aramaktadır. Bunların arasında yer alan Fransız Framatom ve Alman Siemens ortaklığı NPI şirketi, dünyanın çözüm bulamadığı bu atıkların Türkiye'de Toros Dağları'nda güvenli(!) bir şekilde depolanabileceğini hiç utanmadan önebilmiştir. Ne yazık ki, bu tür firmaların yerli işbirlikçileri konumundaki birtakım "bilim insanları" ve "yatırımcılar" kendi tutumlarıyla bu hakaretlere çanak tutmaktadırlar.

Bu son felaket, Türkiye'nin nükleer santral dayatmasının ne denli boşlukta olduğunu göstermektedir. Bilindiği gibi dünya çapında özellikle gelişmiş ülkeler, nükleerden vazgeçiyor. Nükleer santrallerin ekonomik, teknik, çevresel risklerinden kaynaklanan tehdit her geçen gün daha çok sorgulanıyor.

Nükleer Santral Kurulmakla Kalınmıyor Aynı Zamanda Ülkemiz Nükleer Çöplük Yapılmak İsteniyor!

ABD ve Avrupa yalnızca ellerinde kalan ve yeni sipariş sayısı azalan nükleer santrali az gelişmiş ülkelere pazarlamakla kalmıyor; aynı zamanda Türkiye gibi ülkeleri "**nükleer atık çöplüğüne**" çevirmek istiyorlar. Kamuoyu denetimi olmayan, kurumsal düzenleme ve denetim yapıları yetersiz Türkiye gibi ülkeler, giderek "nükleer çöplüğe" dönüştürülüyor. Son olay durumun vehametini gözler önüne sermiş bulunuyor. Türkiye Atom enerjisi Kurumu (TAEK) ile ilgili olarak "halkın sağlığını

tehdit etmekten ve üstlendiği sorumluluğu yerine getirmemekten" dolayı soruşturma açılmalıdır. Bu güne kadar TMMOB ve Odaları tarafından TAEK'in kurumsal yetersizliği defalarca dile getirilmiştir.

TAEK, Kurum olarak asli görevini yerine getirememiştir. Bu kurum, radyoaktif maddelerin ve cihazların ülkeye girişinden, kullanım ve denetiminden ve vatandaşın radyasyon güvenliğinden sorumludur. Oysa TAEK nükleer santral savunuculuğuna soyunmaktadır. Bu da lobilerin enerji bürokrasisi ve basınla birlikte diğer kurum ve kuruluşlar üzerindeki etkisinin en önemli göstergesidir.

TAEK, Akkuyu Nükleer Santral İhalesi'nde şartname gereği santralin denetiminden sorumludur. Şimdiki yapısıyla TAEK'in ciddi yapısal sorunları ve bürokratik açmazları olduğuna bugüne değin bir çok kez dikkat çektik. Şimdi bir kez daha dikkat çekiyoruz.

İkitelli'de Hurdalığa Saplanan Yalnızca Nükleer Atık Değildir!

Aynı zamanda nükleer lobilerin gölgesinde kalan nükleerci bir kısım bilimcilerin ve bürokratların dayatması da hurdalığa düşmüştür.

Aslında hurdalık haline gelen; bu ülkenin geleceğini hiç sayan zihniyettir. Radyasyonlu çayları halkımıza içiren TAEK yetkilileri yine halka karşı suç işlemektedir.

Bu felaketten ders çıkararak acilen nükleer santral ihalesi iptal edilmeli, ihalenin arka planında yer alan ilişkiler açığa çıkarılmalıdır.

1976 Yılında Alınmış Bir Yer Lisansıyla Bugün Hareket Edilemez

1976'dan 1999'a gelindiğinde dünya konjonktürü değişmiştir. Enerjide hedefler ve yönelimler değişmiştir. Başta Avrupa kamuoyu olmak üzere tüm dünyada nükleer silahlara ve radyasyona karşı duyarlılık artmıştır.

Akkuyu Nükleer Santralına yönelik 26 Nisan 1976 yılında TEK'in başvurusu ile yer lisansı 11 Haziran 1976 tarihinde 1495 Sayılı AEK kararıyla verilmiştir. O dönemdeki parametrelerle bugünkü parametreler farklıdır.

Deprem konusunda toplumda ciddi bir hassasiyet vardır. **Akkuyu'nun Ecemiş Fayı'na 25km** uzaklıkta olduğu unutulmamalıdır.

Geçmişte çok dikkate alınmayan ülkemizin turizm potansiyeli olumsuz etkilenecektir. Turizm konusunda yaşanan rekabette nükleer sızıntı söylentisinin yaratacağı deprem de dikkate alınmalıdır.

AB'ye girme sürecinde durum daha da endişe vericidir. AB'nin bütünleşmiş bir Avrupa'da nükleer santral istemediği ve daha önce nükleer santrallarını tasfiye kararı almış olan AB ülkeleri dışında Bulgaristan, Slovakya, ve Ukrayna'ya gibi AB'ye aday ülkelere de nükleer santralları tasfiye etmelerini üyelik için şart koştuğu da unutulmamalıdır. Aynı koşullar ülkemiz içinde geçerlidir.

Dünyada nükleer silah teknolojisinin nükleer santral teknolojisiyle paralel yürüdüğü gerçeğinden dolayı dünya kamuoyu nükleer silahlar konusunda eskisinden daha hassastır. Fransa'nın nükleer santrallarının olağanüstü yüksek işletme maliyetlerini üçüncü dünya ülkelerine nükleer silah teknolojisi satarak finanse ettiği unutulmamalıdır.

Pakistan, Hindistan, İnan ve Irak'ın böylesi bir teknolojiye sahip olmasının yarattığı hassasiyet ister istemez ölkemiz açısından da bir çekinceyi gündeme getirmektedir.

Sayın **Ersümer**'in "**Akkuyu kararından bizi ancak Allah döndürebilir**" açıklaması son derece tehlikeli bir yaklaşımdır. Böylesi bir yaklaşımla Sayın Bakan kendisini uyarılara ve demokratik tepkilere kapadığını ve ne denli sağduyudan uzak olduğunu ilan etmektedir. Kimse bakanlık koltuğuna gelişini bir takım tanrısal bahşetmeler olarak algılamamalı ve demokratik bir seçimle gelen bir vekile yine demokratik bir tepkiyle karşılık verilmelidir.

EMO Yönetim Kurulu, yaşananları ciddi bir sorumsuzluk olarak değerlendirmektedir. İnsana ve doğaya saygılı bir yönetim anlayışının yerleşmediği sürece, yaşananların bundan sonra da tekrarlanabileceğini üzülenek belirtmek isteriz. Çevreyle ilgili yasa ve mahkeme kararlarının dahi uygulanmadığı, çöp dağlarının altında insanların can verdiği, hastane atıklarının dahi bertaraf edilemediği ölkemizde, yeni nükleer projeler yeni nükleer felaketlerin ancak habercisi ve hazırlayıcısı olacaktır.

Ölkemiz genel enerji kaynakları kısıtlı olan bir ülkedir. Bu yüzden enerji konusunda bütünlüklü bir tasarruf ve verimliliğe dayalı politikaları geliştirmelidir. Eğer bunu başaramazsak 21. Yüzyılda gelişmiş ölkeler arasında yer alamayacaktır.

Ne Türkiye insanı ne Türkiye coğrafyası bu tür bir geleceği hak etmemektedir.

Nükleer maceradan vazgeçilmelidir!

SORU: *ABD'nin Kafkaslarda Türkiye'yi Rusya'ya karşı kullanmak için Bakü Ceyhan Hattını yem olarak kullandığını düşünebilir miyiz?*

Prof. Dr. İzzettin Önder:

ABD'nin enerji kaynakları açısından iki merkezi var. Doğalgaz açısından Kafkaslar, ikincisi ise petrol. Petrol 20-30 yıl sonra bitecek. Doğalgazda uzun süreli potansiyel depo olduğu ifade ediliyor. Dolayısıyla oraların denetimi sözkonusu. Nasıl Ortadoğu bir ara güçler tarafından denetleniyorsa, Kafkasya da denetlenmek isteniyor ama ABD Kafkasya'da da ha dikkatli olmak zorunda. Rusya'nın nasıl bir manevra yapabileceği bilinmek zorunda. Rusya kendi içinde bir politik dönüşüm yaparak Kızıl Çin ile birleşebilir. Dolayısıyla ABD politikası burada ikili bir görünüm sergiliyor. Birincisi Rusya'yı denetlemek, ikincisi ise Kızıl Çin'in içine kapitalist tohumlar ekerek parçalamak.

Artık bir ülkenin parçalanması için silahlı kuvvetlerin kullanılmasına gerek yok. Bir devlet yada toplum etnik ve dinsel gruplardan oluşuyor. Kızıl Çin de bu anlamda bir mozaik. Sadece bir koşulda bu gruplar birarada bulunabilir. Ekonomiden hakça pay aldıklarına inandıkları ve bu ortamı yaşadıkları zaman. Bu koşul nasıl ortaya çıkabilir? İki ayrı koşulda ortaya çıkabilir. Ya ülke zengin olacak (ABD, İsviçre, Almanya'ya gibi federal bir yapı ve ekonomik refah düzeyi) ya da hakça dağıtım yapabilecek sosyalist bir sistem olacak. Zenginlik düzeyi ikinci seçenekte çok olup olmadığı o kadar önemli değil. Dağıtımın adil olması yeterlidir. Bunlar olmadığı sürece toplumları bir arada tutamazsınız. Dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması da böyle olmuştur. Yugoslavya, Çin de aynı sürece girdi. ABD Avrasya'yı ya da Asya'yı denetlemek zorunda. Bu onun için kaçınılmaz bir zorunluluk. Daha da önemlisi orada askeri güç tutmak zorundadır. ABD açısından Türkiye güvendiği bir ülke. Hatta şu an bu bölgede

tek ülke. Tabii Türkiye'nin de çok sadık bir ülke olduğunun altını çizmek gerekiyor. Herşeye rağmen Türk ordusunu çok da kuvvetli hale getirmemek lazım. Çünkü ekonomik gücü artar ise Türkiye emperyalist amaçlarını arttırabilir. Gerçi ABD buna izin vermez ama bu riski de gözönünde bulundurmak istiyor. Dolayısıyla Türkiye'yi Avrupa Birliği'nin kucağına atıyor. AT'nun kucağına Türkiye gibi bir "**bomba**" atacak. 60 küsur milyonluk, fakirlik düzeyi Avrupa'nın en altında, bölgesel dengesizliği olan bir ülke. ABD Türkiye'yi Avrupa'ya itmede son derece samimidir. 2004 yılında tam üyeliğin gerçekleşmesi bekleniyor. 2004 yılı doğalgazın Türkiye'ye aktığı yıldır da aynı zamanda. ABD açısından Bakü-Ceyhan Boru Hattına doğal gazın denetimi açısından çok önemlidir. Şu anda dünyada 3. Dünya Harbi'nin yaşandığına inanıyorum. Bu sermayeler arasında bir savaştır. Arazi almaya yönelik bir savaş değildir ama sermayenin konuşlandığı alanları kapatma savaşıdır. 3 yerde sermaye konuşlanıyor.

- 1- ABD ve NAFTA,
- 2- Avrupa Birliği ve Almanya,
- 3- Pasifik ve Japonya.

SORU: Var olan sistemde nükleer enerjiyi barındıracak yönetim şekli var. Sorun nükleer enerjiye değil de sisteme karşı çıkmak değildir? Size göre çözüm nerede?

Prof. Dr. İzzettin Önder:

Sorunun son cümlesi size göre çözüm mü? Ben çözüme iki türlü bakıyorum. Teknik olarak çözümü diğer panelist Hüseyin Yeşil Bey gayet güzel açıkladı. Yalnız bu tür problemlerin çözümü için, uygulanabilirliğin olması için politik platformun oluşması lazım. Hükümetlerin bizim olması lazım. Hata bizlerde aslında. Size "*Kime oy verdiniz?*" diye sorarlar. Bunun sorumluluğunu tabiatıyla biz taşıyoruz. Hatta medyanın sorumluluğunu da bizler taşıyoruz. Bakın "**bilinç**" çok önemlidir. Asgari ücretten bugün % 15 vergi alan bir devlet, cep telefonlarından az bile alıyor diye

düşünüyorum. Bence cep telefonundan alınan vergi en adil vergidir. Kullanmasını bilmiyoruz aslında maymun gibi kullanıyoruz. Belkide cep telefonum olmadığı için kıskandığımı da düşünebilirsiniz.

Politik olarak baktığımızda bizlerin bilinçli olması lazım. Banka, finans kesimi otelde Başbakan'ı teslim alırken biz sessiz kalıyoruz. Tam bir esnaf mantığı ile hareket ediyor o kesim. Sonrada "*vay bizim sosyal güvenliğimizi niye kıstınız, niye %15-25 veriyorsunuz*" diye söylenmeye başlıyoruz. Devlet nereden alıp verecek ki. Birinden vergi alıp diğerine verecek. Biz taleplerimizi zamanında ısrarcı bir şekilde dillendirmiyoruz. Bu bir kültürdür ve yoları da buralardan geçiyor.

"Nükleer enerjiye karşı çıkmak sisteme karşı çıkmak mıdır" boyutunu ise çok farklı açılardan değerlendirmek lazım. Böyle de düşünebilirsiniz. Ama onun dinamikleri çok farklıdır. Bugünden yarına hemen olacak bir talepte değildir. Kısa vadeli sorunları tabii ki önümüze geldikçe çözmeliyiz ama uzun vadeliyi dışlamayacak bu. Mesela sendikalarımız eski dönem sendikacılık anlayışından vazgeçip yani sistemin sendikası olmaktan vazgeçip, başka bir mantığa gelmeleri gerekiyor. Herşeyde olduğu gibi bunda da görev bizlere düşmektedir. Bunları söylerken sendikaların önemini yadsıdığım anlaşılmasın. Öyle olmuş olsa idi ben de Öğretim Elemanları Sendikası'nda bulunmazdım. Toplum olarak **"bilinç bulunıklığı"** yaşıyoruz. Eğer emekçilerin hakları gasp ediliyorsa, sermayenin politik ajanları olan partilere bir sendikali arkadaş sempati duyamaz diye düşünüyorum.

SORU: Nükleer santrallere karşı oluştunuz ve çevre, insan sağlığı konusundaki etkilerini açıklayabildiniz?

Nükleer santrallerin insan sağlığına zararlı olduğunu biliyoruz ve kanserojen saçtığını duyuyuyoruz. Bir açıklama yaparmısınız?

Melda Keskin:

Sorularınıza geçmeden önce bu salonda sadece erkekler var gibi. Herkes neden eşini, kızkardeşini, ablasını alıp gelmedi diye sormak istiyorum. Tabii ki bugün Pazar ve onların evde sorumlulukları var. Onlarında bilgiye ulaşmaya hakkı var. Bu sözlerim yanlış anlaşılmasın ben bir feminist değilim, sadece söylemek istedim. Sorularımızı gruplandırımdım, genelden özele doğru cevaplandıracağım. İki soru var. Birlikte cevaplandırmak istiyorum.

Bir saptama ile başlayacağım. 1959 yılında **Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu** Birleşmiş Milletler'e bağlı **Dünya Sağlık Örgütü** ile aynı çatı altında bir anlaşma imzalıyorlar. Bu bilgiye biz **AGİT Zirvesi**'nde **Nükleer Silahlara Karşı Hekimler** tarafından ulaştık. Anlaşmanın özünde şu var: Yaklaşık 40 yıldır nükleer enerjinin insana ve doğaya yaptığı zararlar konusunda korkunç bir sansür mekanizması uygulamışlar. Bu antlaşma şunu gösteriyor. Uluslararası Atom Enerji Kurumu'nun görevi, dünyada nükleer enerjinin ne pahasına olursa olsun yayılmasını sağlamak. Bu Viyana'da Avrupa'nın göbeğinde olması dehşetli bir sansür mekanizmasıdır. İnsanın tüyleri diken diken oluyor. Çernobil'de "*sadece 31 kişi ölmüştür*" yalanı resmen söylenebiliyor. Bunun neden söylendiğini anlamış olduk.

*"Düşük dozlu radyasyonun insana hiçbir şey yapmayacağı ancak Hiroşima gibi bir atom bombası olursa insanların radyasyondan zarar görebileceği"*ne ilişkin bu kadar rahat yalan söyleyebiliyorlar. Bu iki kurum arasında imzalanmış protokol tüm dünyada radyasyon araştırmalarının sansürlenmesine yol açmıştır ve bu anlamda sağlıklı veri elde edilmesi imkansızlaşmıştır. Bu, elle tutulmayan, gözle görülmeyen ancak resmi yetkililerin ve bilim insanlarının ellerindeki gelişmiş ekipman ile ölçüp size **keyfi olarak** ya duyurup ya duyurmayacağı bir konu.

Mesela benim karşılaştığım ilginç bir olayı aktarmak istiyorum. **Karadeniz Teknik Üniversitesi 1986'da Çernobil** kazasından sonra "*radyasyonu ölçüyorduk ama kimseye bir şey*

söylemedik" diyebiliyorlar. O sırada yetkiler **Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral**'ın elindeydi. Atom Enerji Kurumu da bu suçta ortaktır. Çay ve fındık satılsın diye, halka bilgi vermemeyi seçtiler. Dolayısıyla "*insanlar kim vurduya gidiyor*" diyebiliriz.

Radyasyon insana ne yapar? Bu şunun gibi; biri odaya girip rastgele ateş etse, siz rastlayabilir. Tabii ki salon hıncahnıç dolu ise rastlama şansınız daha yüksektir. Risk oranınız artıyor. En ufak dozda radyasyonun gen, hücre ve DNA'ya zarar vermeyeceğinin hiçbir garantisi yoktur. Sakat doğumlar, spastik çocuklar, kanserli bebekler kuşaklar sonra ortaya çıkabilir. Gen ve tıp bilimi, çok fazla bilinmeyen radyasyon alanında henüz yetersiz. Sonuç çıkartabilmek için sağlıklı bir istatistiksel bilgi gerekli. Mesela; İngiltere'de 30 yıl önceki istatistiklerle bugünü karşılaştırmak mümkün. Şöyle bir sonuç çıkmış. Bir baba bebeği üretmeden 6 ay önce ışına maruz kalırsa, doğmamış olan hatta oluşmamış bir bebeği bile etkiliyor. Etkinin korkunç boyutunu göstermek için söylüyorum.

Nükleer enerjiye karşı çıkma nedeniniz "**çevre kirliliği**" mi yoksa, "**alternatif enerjilerden daha pahalıya mal olması**" mı? Eğer yanıt çevre kirliliği ise, çevre kirliliğini yaratan sadece nükleer enerji mi? Bugüne kadar ekolojii bozan çarpık yerleşim ve istikrarsız kararlara ne boyutta karşı çıktınız? Enerji ihtiyacı konformist tüketim ihtiyaçlarımızın had safhaya çıkmasından dolayı değil midir?

Bu tür özlemleri olan kesimler olacaktır. Onları hizaya getirmenin yolu, bizim tüketici gücünün farkına varıp tepki koymamızdır. Greenpeace'in 70'li yıllarda kurulmasına yol açan temel etken, tüm dünyada nükleer enerjiye karşı çıkışın artmasıdır. Bir madolyonun iki yüzü olduğunu kabul ediyorsanız, bir tarafında atom bombası öte tarafında da bunu "barış için atom" diye satışı sunan, o maske altında sunan lobi var. 2000 tane bombayı patlatan o lobi var.

Sonuçta alternatif enerjiler pahalı olup olmasa da bir **insanlık suçu** olduğu için, kitle imha silahlarının en korkunç, en yaygın,

etkili olamı olduğu için, nükleer enerjiye kökünde bu amaçla karşı çıkıldı bütün dünyada. Ve tabii ki Greenpeace'te.

Bu soru içerisinde çevre örgütlerinin yapılarına değinmek istiyorum. Her kuruluş kendi kuruluş amaçlarına göre donanım ve birikimini hazırlar. Mesela **Birleşik Metal İşçileri Sendikası** eminim ki, metal sektöründe çalışan işçilerin bilgi birikimi, deneyimleri ve bugüne kadar yaşattıkları gücüdür. Bunun yanı sıra mesela Öğretim Elemanları Sendikası var. Kendi alanlarında üniversitelerinde yaşadıkları sorunlarıyla ilgili ayrı bir bilgi birikimine ve buradan gelen güçlerine dayanırlar. Çevre kuruluşları da bu örgütlenmeden ayrı düşünülemez. Türkiye'de çok geç aslında... Kuzeyli bir kuruluş olan Greenpeace güneye doğru geliyor. Greenpeace'te benim çalışmamın başlıca nedeni sponsor almaması. Eğer siz sanayicilerden veya devletlerden, BM bile olsa para kabul ediyorsanız; o zaman sizin işiniz zordur ve diğer türlü de çok kolaydır. İstemedikleri biçimde davrandıkları zaman paraları kesilebilir. Greenpeace'in bireyler dışında para kaynağı yoktur. Çıkıpta bir birey olarak Greenpeace'te *poz verip "ben çevreciyim, bağış yaptım"* diyen birini bulamazsınız. Böyle bir özgürlük tanınmıyor çünkü insanlara. Greenpeace'in dünyada 3 milyon kadar destekçisi var. Her yıl, ay kendilerine uygun gelen bir miktar bağış ile ayakta duruyor. Burada büyük bir ayırım ile karşılaşyoruz. Otomotiv endüstrisinden veya petrolcülerden para kabul eden bir çevre kuruluşu, petrolün dünyaya ya da insan sağlığına yaptığı zararı ne kadar açıklayabilir ki? İşte nükleer santral ihalesine giren bir çevre örgütü, ticari bağlantısı var ise ne kadar nükleer enerjinin zararına karşı sizi uyarabilir. İşte paranız ve insan gücünüz ne kadar ise en verimli ve etkin çalışmayı yapmayı hedeflersiniz. Eğer kısıtlı kaynağımız var ise, seçtiğiniz üç-beş tane çalışma alanı belirliyorsunuz. Greenpeace'in dünyada çalıştığı alanlar:

1. İklim felaketi yani, kömür, petrol kaynaklı karbondioksit ve sera ısınma etkisi
2. Nükleer silah ve enerji alanı,

3. Biyo çeşitliliğin korunması. Balinalar, yunuslar ve dünya denizlerinde balıkların kökünden yokedilerek, türlerin ortadan kalkması,

4. Gen mühendisliği. Şu anda insanlar üzerinde yürütülen korkunç bir deney var. Amerika'da bir marketin rafından konserve alıyorsunuz. Üzerinde hiç uyarı yok ve siz o deneyin objesi oluyorsunuz. Çünkü; ürünün uzun vadede insanlar üzerinde ne tür etkileri olacağı bilinmeden piyasaya sürülüyor.

Avrupa'da başarılı kampanyalar yürütülüyor. Türkiye'de 2000 tane patlamaya hazır çöplük var. Aliğa'da korkunç hurda gemiler sökülüyor ve işçiler, oradaki doğa zehirleniyorsa, 10-15 tane termik santral kasıp kavuruyorsa bütün Türkiye'yi, bütün bunlara biraz önce çalışma tarzını öğrendiğiniz bir çevre kuruluşunun yetişmesi mümkün değildir. Bunun için de bir simge seçilmesi gerekiyor. Mesela; Akkuyu özelinde bütün nükleer enerji gündeme getirilmeye çalışılıyor. Biraz Gökova'ya, biraz Yatağan'a uzanabiliyorsunuz ama Afşin/Elbistan'a gidemiyoruz. Böyle mütevazî bir çalışma yürütülüyor. Başka insanlar da görevlerini yapar ise, meslek kuruluşları, doktorlar, ekonomistler ve tabii işçiler, o zaman olay çözülecektir. Bir Marko Paşa veya bir Süpermen aramamıza gerek kalmıyor.

Tüketim çılgınlığının dünyanın sonunu getirdiği doğru. Ben "**çılgnlığı**" yerine "**arsızlığı**" deyimini kullanıyorum. Buna "**direkt karşı çıkmalı**" ve "**sistem değişmeli, devrim olmalı**" da diyebilirsiniz. Ya da "**şu anda benim elimdeki bilgi birikimi bu; bunun üzerinde bir mücadele yürütürüm, insanların gözü açılınca da zaten yavaş yavaş o beklediğim o özlediğim ortam oluşur**" da diyebilirsiniz. Bunların hepsi size bağlı ve yöntem çok çeşitlidir.

Çernobil kazasının resmi olarak gizlendiği, halkın kendi özlük haklarının tepe tepe çiğnenmesine sessiz kaldığı, en hassas olunan ekonomik refah göstergelerinde sürekli düşüşlere dahi tepki olmayan bir ülkede, çevre gibi etkileşimin daha da zamana yayıldığı bir konuda ne tür etkili olunabileceğini düşünüyorsunuz?

Tabii ki çok kolay olmadığını biliyoruz. Sizlerde sendikal örgütlenmede bunun bir boyutunu yaşıyorsunuzdur ama yanlış tarafta yer alamadığınız için bu taraftayız. Ben nükleer santral satıcısı değilim, bundan rant bekleyen bir siyasetçi de değilim. Hatta üniversitemde 40 yıldır dirsek çürütüp, *"bir reaktör kurulsada içinde yer alsam"* diyen bir profesör de değilim. Dolayısıyla benim tarafım yanlışlığım karşısında yer almaktır. Çevre lobisi denilen şeydir, karşı tarafta yer almaktır. Arada kalan etkisiz, pasif ve edilgen yağınlarca insan var. Onları birazcık harekete geçirmek, belki bir imza, belki dilekçe yazmasına ya da örgütlenip bir mücadeleye adım atmasına esin kaynağı oluşturmayı hedefliyoruz. Elimizde medya kanalları ya da milyarlık reklam kampanyası yürütecek bir gücümüz yok.

Sonuçta bir seçimdir. Mücadeleni bu türüne saygı gösteriyorsanız, bu tür örgütlenmenin içinde de yer alırsınız. Biz bir kritik kitle kavramı kullanıyoruz. Atılan ufak adımların damlaya damlaya çoğalacağı o kritik ana yaklaşıldığı zaman tepki oluşacaktır.

SORU: Greenpeace örgütünü halkımız yeterince tanıyor mu? Örgütlenmek için neler yapılmalı?

Melda Keskin:

Greenpeace'in, yukarıda anlattığım nedenlerle yeterince tanındığını söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla mücadele sürdükçe insanlar bir şekilde tanıyorlar ve tanıyacaklardır. Greenpeace eylemlerinin daha önceden izinsiz, habersiz, biraz sürpriz olarak daima barışçıl, şiddet içermeyen yapılmış olması ve yapılacak olması da bunu hedefliyor. Bazen medyatik olmakla suçlandığımızı görüyorum. Bu bir mücadele biçimidir. Beğenen ve beğenmeyen de olacaktır. Ama uyuklayan bir adama gözünü açıp *"bu eylemcinin zoru nedir"* dedirtebilmek ve soru işareti uyandırmak da önemlidir. *"Bu köprüünün tepesinde ne işi var"* merakını uyandırırsanız, arkası gelecektir. ***"Cumhur Ersümer***

Akkuyu'yu durdur!' mesajınız ulaşacaktır. Bu bir yöntemdir. Suça tanıklık etmek, tanıklık ettiğiniz suçu olabildiğince medya aracılığıyla başkaları ile paylaşmak ve bir baskı grubu hazırlamaktır. Mesela; Fransa'nın atom bombalarını sırası ile patlattığı bir dönemde, Greenpeace gemisi Akdeniz'de tur yaptı. 6 milyon imza topladı. Denemeler sonuçta, 8 değil de 6 denemede kesildi ise, bu bir etkidir.

SORU: Enerji konusunda yaşadığımız sıkıntı ortada iken Aktaş'ın özelleştirilmesi ve yaşanan gelişmeleri değerlendirir misiniz?

Hüseyin Yeşil:

Aktaş tipik ve somut olarak özelleştirmenin ta kendisidir. Gerçi özelleştirmeciler ve siyasiler kabul etmeyecektir, çünkü aynı zamanda kendileri açısından en kötü örnektir. 1984'te bu alanda ilk peşkeş çekme Aktaş ile başladı. Yıllardır İstanbul'da kablo kanalı açan müteahhit özellikle Anadolu yakasının kablo kanalının değişmediğini çok iyi biliyordu. Çok iyi karlı şartlarla verdiler. Elektrik Mühendisleri Odası ve özelleştirme karşıtı platformun içinde olan bütün bileşenler yıllardır mücadele ettiler.

'94 yılında Anayasa Mahkemesi'nden döndü Aktaş'ın sözleşmesi. O günkü iktidarlar başka bir sözleşme yaparak onu atlادılar. Peşi bırakılmadı, sabırlı ve kararlı bir mücadele sonucu bugünlere gelindi. Dosya defalarca Danıştay 10. Daire ile Dava Daireleri arasında gidip geldi. Nihayetinde bizim lehimize Aktaş Sözleşmesi'nin yürütmesinin durdurulmasına dair bir karar çıktı. Dosya, "*kamu yararı gözetilmemiştir*" gerekçesiyle, esastan tekrar görüşülecek.

Danıştay kararının TV'de yayınlanması üzerine Aktaş'a el konulmak zorunda kalındı. Göstermelik bir el koyuş olduğunu biliyoruz ama yıllardır bu alanda mücadele yürüten bir kurumda çalışan olarak, o an duyduğum keyfi hiçbir yerde duymadım.

Aktaş'ın geçmişte yaptığı ve yapmaya devam ettiği haksızlıkların hesabını kim verecek?

Aktaş'ın tekrar allanıp pullanıp satılacağını da biliyoruz. Peşini bırakmadık ve bırakmayacağız. Görünüşte umutsuz bir çaba gibi gelebilir. Belki biz ve bizim çocuklarımızda görmeyebilir ama attığımız bir adımın mutlaka somut bir kazanım elde edeceğine inanıyorum.

SORU: Mesut Yılmaz "Mavi Akım Projesini" gönülden desteklediğini açıkladı. Bu bizim için bir kurtuluş mu?

Hüseyin Yeşil:

Ee! Tabii gönülden destekleyecektir. Hazırlayan, sunan, yaptıran, sözleşmeye 50 milyon dolar ön avans verdiren **Mesut Yılmaz**'dır. Son dönemde 3 hükümet değişti ama bir enerji bakanı değişmedi. Bunun bir anlamı var. Hem "*Mavi Akım Projesi*" ve Nükleer enerji politikalarıyla ilgisi var. Bu projelerin 1. dereceden sorumlusu **ANAP**'tır. Diğerleri de masum değildir. Örneğin hükümetin milliyetçi kanadını temsil eden parti; kendi tabanını "*atom bombası yapabiliriz*", "*Türkiye'nin elinde atom bombası olursa güçlü olur*" gibi bir savla destekliyor.

Gelmiş geçmiş tüm hükümetler bu konuda suçludur. Bu proje bizler açısından bir kurtuluş olamaz. Dışa bağımlı enerji politikalarının bir sonucudur. Ülke kaynaklarımızın kullanım oranını %70-80'e çıkartmadan bu tür dışa bağımlı politika yürütülmesinin, ülkenin hem bağımsızlığı hem de stratejik olarak geleceği için yanlış olduğunu söylüyoruz.